

รากฐานประชาธิปไตย

เพื่อพลเมืองไทยที่พึงปรารถนา

หลักสูตรและคู่มือ

ความซื่อสัตย์

LOST
&
FOUND

สำนักส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง
สถาบันพระปกเกล้า

รากฐานประชาธิปไตย

เพื่อพลเมืองไทยที่พึงปรารถนา

หลักสูตรและคู่มือ

ความซื่อสัตย์

สำนักส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง
สถาบันพระปกเกล้า

บทนำ

หน่วยการเรียนรู้ ความซื่อสัตย์

เกริ่นนำ หน่วยการเรียนรู้

ผู้สอน นำเสนอภาพรวมของความซื่อสัตย์ ซึ่งเราจะต้องปลูกฝังและสร้างจิตสำนึก เพราะทุกคนสามารถได้รับความสำเร็จที่ยั่งยืนในชีวิตจากความซื่อสัตย์ ทุกคนที่ดำเนินชีวิต มีความคิด และการกระทำในทุกๆ การตัดสินใจ ด้วยความตั้งใจว่าจะไม่กระทำการใดเพียงเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตนเองต้องการแต่จะใช้มาตรฐานความซื่อสัตย์เป็นตัววัดจิตใจ บุคคลที่ซื่อสัตย์จะได้รับความไว้วางใจจากผู้ร่วมงาน เป็นบุคคลที่น่าเชื่อถือ

นำเข้าสู่บทเรียน

ผู้สอนอาจเลือกใช้กิจกรรมดังต่อไปนี้

- 1) ให้นักเรียนอ่าน พระบรมราโชวาท พร้อมกันหรืออ่านทีละคน โดยผู้สอนเป็นผู้เลือกผู้อ่านลำดับต่อไป และอภิปรายความหมายของพระบรมราโชวาทพร้อมกัน หรือ
- 2) ตั้งคำถามว่า เหตุใดจึงต้องเรียนเรื่องความซื่อสัตย์ แล้วให้นักเรียนอภิปรายพร้อมกัน
  - สรุป เชื่อมโยงสู่ปัญหาในสังคมที่เกิดจากการไม่มีความซื่อสัตย์ เช่น การคอร์รัปชันการโกงข้อสอบ เป็นต้น

“...**ความซื่อสัตย์** สุจริตเป็นพื้นฐานของความดีทุกอย่าง
เด็กๆ จึงต้องฝึกฝนอบรมให้เกิดมีขึ้นในตนเอง
เพื่อจักได้เติบโตขึ้นเป็นคนดี มีประโยชน์ และมีชีวิตที่สะอาดที่เจริญมั่นคง...”

ความตอนหนึ่ง ในพระบรมราโชวาท ของ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9
พระราชทานเนื่องในวันเด็กแห่งชาติ ปี 2531

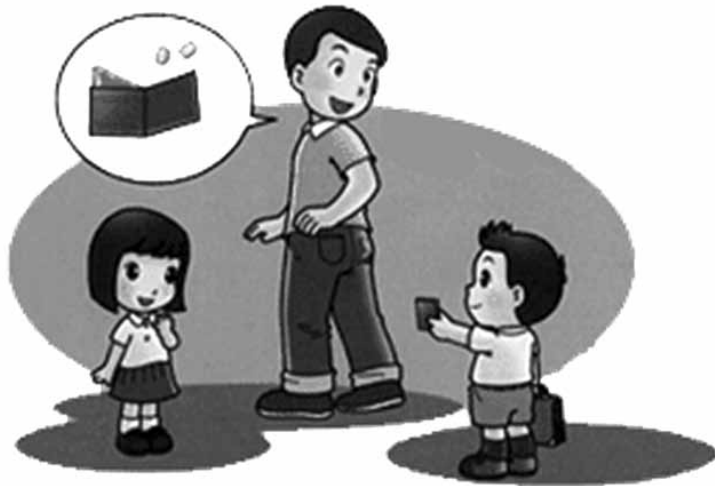
การดำเนินชีวิตในสังคมนั้น ความซื่อสัตย์เป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็น เราจะต้องปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ ทุกคนสามารถได้รับความสำเร็จที่ยั่งยืนในชีวิตจากความซื่อสัตย์นี้ได้ หากดำเนินชีวิตด้วยความระมัดระวัง พัฒนาและฝึกตนเอง เริ่มตั้งแต่ความคิด การกระทำ และในทุกๆ การตัดสินใจ ต้องตั้งใจว่าจะไม่กระทำการใดเพียงเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตนเองต้องการ แต่จะใช้มาตรฐานความซื่อสัตย์เป็นตัววัดจิตใจ เพื่อเราจะทำทุกสิ่งได้ถูกต้องเสมอต้น เสมอปลาย การเช่นนี้จะส่งเสริมให้เราเป็นบุคคลที่ได้รับความไว้วางใจจากผู้ร่วมงาน เป็นบุคคลที่น่าเชื่อถือ อันจะส่งผลให้ชีวิตเรามีศักดิ์ศรี และได้รับการยกเชิดชูในทางที่ดีขึ้น ความซื่อสัตย์ของเรานั้น คือดัชนีชี้วัดความสำเร็จที่ยั่งยืนในวันข้างหน้าของเราอย่างแท้จริง

ประเทศสหรัฐอเมริกาวางระบบการปลูกฝังความซื่อสัตย์ ตั้งแต่บนโต๊ะอาหารในบ้านไปจนถึงระดับชุมชนวิชาชีพ ด้วยวรรณคดีที่ว่า

“เราจะไม่โกหก ไม่โกง ไม่ขโมย และจะไม่ยอมให้ผู้ใดทำเช่นนั้น”

หน่วยที่ 1

ความซื่อสัตย์ คืออะไร

วัตถุประสงค์ของหน่วย

บทเรียนหน่วยนี้ จะแนะนำให้อุ้จักกับความซื่อสัตย์ ซึ่งทุกคนมีโอกาสเกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบจากพฤติกรรมเหล่านั้น ในสังคมวันนี้ ความซื่อสัตย์ได้กลับกลายเป็นเรื่องเล็กน้อยเมื่อคนส่วนใหญ่ละเลยด้วยคิดว่าเป็นเรื่องที่สามารถปฏิบัติได้โดยง่าย แต่ในความจริงแล้ว ความซื่อสัตย์เป็นเรื่องท้าทายในจิตใจเราตลอดเวลา เราจึงต้องค้นหาคำตอบว่า “ความซื่อสัตย์ คืออะไร”

ผู้สอนอาจให้นักเรียนเขียนสิ่งที่คาดว่าจะได้เรียนรู้จากการศึกษาในหน่วยนี้มา 3 ข้อ บันทึกสิ่งที่คาดว่าจะได้เรียนรู้ลงในสมุดบันทึก และทบทวนสิ่งที่บันทึกไว้นี้อีกครั้งเมื่อจบการเรียนรู้ในหน่วยนี้

บทที่ 1 ความซื่อสัตย์ คืออะไร

จุดมุ่งหมายของบทเรียน

บทเรียนนี้จะแนะนำให้อุ้ว่าความซื่อสัตย์คืออะไร ซึ่งทุกคนมีโอกาสเกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบจากพฤติกรรมเหล่านี้

เกริ่นนำ บทเรียน

ให้นักเรียนเขียนความซื่อสัตย์ของตนเองลงในกระดาษ จากนั้นจับคู่บอกเล่าแลกเปลี่ยนกับเพื่อน

แบบฝึกหัดเพื่อคิดวิเคราะห์

กิจกรรมที่ 1

ให้นักเรียนพิจารณารูปและตอบคำถาม ภาพนี้แสดงถึงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความซื่อสัตย์อย่างไรบ้าง? โดยตอบคำถามท่านคิดอย่างไร

เด็กหญิง A

เด็กหญิง B

ภาพนี้ แสดงถึงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความซื่อสัตย์อย่างไรบ้าง?

ทำนคิดอย่างไร

1. เด็กทั้งสองคนกำลังทำอะไร
2. ความแตกต่างระหว่างการกระทำของเด็กทั้งสองคืออะไร
3. ความซื่อสัตย์เกี่ยวข้องกับภาพนี้หรือไม่ อย่างไร

ให้นักเรียนเติมคำลงในช่องว่าง “ความซื่อสัตย์คืออะไร”

“ความซื่อสัตย์คืออะไร”

.....

.....

.....

.....

- กิจกรรมนี้จะช่วยให้นักเรียนวิเคราะห์ความหมายและค่านิยมของความซื่อสัตย์ก่อนนำไปสู่การจำแนกประเภทความซื่อสัตย์ต่อไป

การอ่านและอภิปราย

ให้นักเรียนอ่านและอภิปรายร่วมกันในชั้นเรียน

ความซื่อสัตย์ คือ

การประพฤติตนที่ยึดมั่นในความซื่อตรง จริงใจ ไม่คดโกง ไม่หลอกลวงทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

ความซื่อสัตย์ จำแนกได้ 3 ลักษณะ

1. **ความซื่อสัตย์ทางกาย** คือ การปฏิบัติตรงไปตรงมาไม่โก่ง ไม่ทุจริต
2. **ความซื่อสัตย์ทางวาจา** คือ การพูดความจริง
3. **ความซื่อสัตย์ทางใจ** คือ ความจริงใจ ความจริงที่เชื่อถือได้ ความมีเกียรติ ความยุติธรรมและความจงรักภักดี

พิจารณาพฤติกรรมต่อไปนี้ เป็นความซื่อสัตย์แบบใด

- เด็กดีต้องพูดความจริง ไม่โกหก หลอกลวง
- การไม่ลัดคิว หรือใช้สิทธิพิเศษ
- ทำตามสัญญาที่ให้ไว้ ทั้งกับตนเองและผู้อื่น
- ตรงต่อเวลาเสมอ
- ละอายและเกรงกลัวที่จะทำผิด
- ปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความซื่อตรง จริงใจ

การสรุปบทเรียน

ให้นักเรียนทบทวน “จุดมุ่งหมายของบทเรียน” และอธิบายว่า พวกเขาได้บรรลุวัตถุประสงค์ของบทเรียนหรือไม่ มากน้อยเพียงใด

กิจกรรมเสนอแนะ

กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมเพื่อช่วยส่งเสริมและให้กำลังใจผู้ที่ประพฤติตนซื่อสัตย์ ตามคุณลักษณะต่างๆ

พิจารณาเพื่อนในห้องเรียน ค้นหาเพื่อนที่มีลักษณะดังนี้

1. ไม่โกหก
2. พูดจริง ทำจริง
3. จริงใจ รักความยุติธรรม รักและปรารถนาดีต่อเพื่อน
4. รักษาความลับสัญญา ปฏิบัติตามกฎระเบียบ

** เขียนลงการ์ดยกย่อง ชื่นชมเพื่อนด้วยความจริงใจ **

บทที่ 2 ความซื่อสัตย์นั้นสำคัญไฉน

จุดมุ่งหมายของบทเรียน

บทเรียนนี้จะแนะนำให้ผู้รู้จักกับความสำคัญของความซื่อสัตย์ ซึ่งจะมีผลกระทบทั้งต่อตนเองและผู้เกี่ยวข้อง รวมทั้งสังคม ประเทศชาติ

เกริ่นนำ บทเรียน

ผู้สอนยกสถานการณ์ของความไม่ซื่อสัตย์ และให้นักเรียนอภิปรายว่า ความไม่ซื่อสัตย์นั้นส่งผลต่อใครบ้าง อย่างไร

การอ่านและอภิปราย

ให้นักเรียนอ่านหัวข้อ “ความซื่อสัตย์นั้นสำคัญไฉน” และอภิปรายร่วมกัน

ความซื่อสัตย์นั้น สำคัญไฉน

เชื่อว่าคนส่วนใหญ่คงจะเคยได้ยินได้ฟังนิทานเรื่อง “เด็กเลี้ยงแกะ” มาแล้วที่ว่า เด็กเลี้ยงแกะคนหนึ่งร้องตะโกนให้ชาวบ้านมาช่วยว่าจะมีหมาป่ามากินแกะ แต่กลายเป็นว่าเด็กโกหก และหัวเราะเยาะที่หลอกคนอื่นได้ ต่อมาเมื่อมีหมาป่ามาจริงๆ ตะโกนเท่าไรก็ไม่มีใครเชื่อ เพราะคิดว่าเป็นการโกหกอีกในที่สุด เด็กก็ต้องสูญเสียแกะไป นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า การโกหกเป็นสิ่งไม่ดี และคนเราจะต้องมีความซื่อสัตย์ทั้งการกระทำและคำพูด จึงจะเป็นที่เชื่อถือของผู้อื่น และสำนวน “เด็กเลี้ยงแกะ” ก็เป็นที่รู้จักกันต่อมาว่าหมายถึง คนที่ขอบพูดโกหกหลอกลวง เชื่อถือไม่ได้ คือ **ไม่มีความซื่อสัตย์นั่นเอง**

ความซื่อสัตย์เป็นสิ่งที่มาจากใจจริง ความซื่อสัตย์ต้องเริ่มตั้งแต่เด็ก หากเราไม่มีความซื่อสัตย์เรื่องเล็กน้อยหรือเรื่องใหญ่ก็จะไม่ซื่อสัตย์ด้วย : ความซื่อสัตย์ในสังคมจัดเป็นปัญหาในระดับชาติที่เริ่มตั้งแต่ตัวบุคคล สังคม และประเทศชาติ ภัยร้ายของความไม่ซื่อสัตย์ในสังคมมีมูลเหตุจากค่านิยมในการวัดความสำเร็จจากความมั่นคงแห่งอำนาจเงินและวัตถุ ก่อให้เกิดพฤติกรรมการค้าเงินชีวิตในลักษณะกอบโกย ฉ้อฉลคดโกง ใช้อิทธิพลขู่บังคับแลกกับความมั่งคั่งให้มากและรวดเร็วที่สุด ส่งผลร้ายทั้งต่อตนเองและประเทศชาติ

แบบฝึกหัดเพื่อคิดวิเคราะห์

กิจกรรม

ให้นักเรียนอ่านออกเสียงทีละคน คนละย่อหน้า หรือให้ผู้สอนเลือกผู้อ่านเรื่อง “ของขวัญอันล้ำค่า” จากนั้น ทำกิจกรรมท้ายเรื่อง

เรื่อง ของขวัญอันล้ำค่า

ชายชราคนหนึ่งแม้จะแก่มาก แต่ร่างกายของเขาแข็งแรง ตายังไม่ฝ้าฟาง หูก็ยังไม่วุ่นวาย เขามีลูกหลานมากมาย แต่เขาก็ยังเป็นคนจัดการทุกสิ่งทุกอย่างภายในครอบครัว ปีนี้เขาตัดสินใจว่าจะเลือกใครคนหนึ่งจากลูกชาย 5 คน มาสืบทอดภารกิจที่บ้านเสียที แต่ว่าจะเลือกใครดีล่ะ ชายชราพยายามคิดหาวิธี

เขาสั่งให้ลูกชายทั้ง 5 คน มาพบ แล้วแจกเมล็ดดอกไม้ให้คนละ 1 เมล็ด พร้อมทั้งบอกว่าใครสามารถปลูกเมล็ดพืชนี้ให้งอกงาม จนออกดอกบานสะพรั่งภายใน 3 เดือน คนนั้นจะได้เป็นผู้สืบทอดมรดกต่อไป ลูกทั้ง 5 ได้เมล็ดพืชมาแล้วต่างนำไปปลูกดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดี ลูกชายคนเล็กชื่อ แก้ว เมื่อได้เมล็ดดอกไม้ไปแล้วเขาก็นำไปปลูกในกระถาง รดน้ำเอาใจใส่เป็นอย่างดี แต่เมล็ดนั้นก็ไม่ได้แตกกล้าสักที เขารู้สึกท้อแท้เสียใจมาก วันเวลาผ่านไปอย่างรวดเร็ว สามเดือนต่อมาฤดูร้อนย่างกรายมาถึงแล้ว

ชายชราผู้เป็นพ่อกำหนดว่าวันนี้จะเป็นวันคัดเลือกดอกไม้ของลูก ลูกทุกคนต่างอุ้มกระถางดอกไม้ที่ออกดอกบานสะพรั่งอย่างสวยงามมาให้ผู้เป็นพ่อชม เพื่อรอการคัดเลือก ชายชราเดินตรวจดอกไม้ที่สวยงามในมือของลูก ๆ ทีละคน จากบุตรชายคนโตมาจนถึงบุตรชายคนที่ 4 โดยมีได้หยุดเลย เมื่อเดินมาถึงแก้ว บุตรชายคนสุดท้ายซึ่งยืนถือกระถางดินเปล่า ที่ไม่มีทั้งต้นไม้และดอกไม้ ชายชราจึงหยุดอยู่ตรงนั้น แก้วน้ำตาไหลพราก กล่าวกับบิดาอย่างสำนึกผิดว่า “พ่อครับผมขอโทษ ผมไม่มีดอกไม้จะมอบให้พ่อ” ชายชรากลับยิ้มและกล่าวอย่างเมตตาว่า “ลูกเอ๋ย สิ่งที่เราอยากมอบให้พ่อนั้นมีค่ายิ่งกว่าดอกไม้มากมายนัก”

ลูกชายทุกคนเมื่อได้ฟังก็ต่างมองหน้ากัน ชายชราจึงเปิดเผยความลับต่อลูก ๆ ว่า ที่แท้เมล็ดพืชที่ตนแจกแก่ทุกคนนั้น เป็นเมล็ดพืชที่นำไปคว่ำจนสุกแล้ว ดังนั้น ต้นไม้ที่ผลิดอกสวยงามเหล่านั้น ล้วนมาจากเมล็ดพืชจากที่อื่นไม่ใช่เมล็ดพืชที่ผู้เป็นพ่อแจกให้ กระถางดินเปล่าของลูกชายคนเล็ก จึงเป็นสักขีพยานยืนยันความซื่อสัตย์ของเขา สุดท้ายชายชราจึงกล่าวอวยพรลูก ๆ ว่า “ขอให้ลูก ๆ จงเป็นคนที่ซื่อสัตย์เถิด ความซื่อสัตย์เป็นสมบัติอันล้ำค่าของคนเรา”

ชายชราผู้มองการณ์ไกล มิได้มองหาลูกชายที่แข็งแรงร่ำรวย หรือเฉลียวฉลาดเลย หากแต่มองหาลูกชายที่ซื่อสัตย์จริงใจ แม้แก้วจะมีเพียงกระถางว่างเปล่า แต่ใจของเขางดงามยิ่งกว่าดอกไม้ใด ๆ

ท่านคิดว่า ความซื่อสัตย์ มีความสำคัญอย่างไร

ให้นักเรียนจัดกลุ่ม กลุ่มละ 5 คน ทำกิจกรรมต่อไปนี้

1. วิเคราะห์สถานการณ์ จากเรื่อง “ของขวัญอันล้ำค่า” อะไร คือผลที่จะตามมาของสถานการณ์ เช่นนี้ และทำไมผู้เป็นพ่อจึงต้องการผู้สืบทอดวงศ์ตระกูลที่มีความซื่อสัตย์
2. ให้นักเรียนแต่ละคนเล่าเรื่องประสบการณ์เกี่ยวกับความซื่อสัตย์ให้เพื่อนในกลุ่มฟัง แล้วให้กลุ่มเลือกเรื่องที่น่าสนใจที่สุดเพียงกลุ่มละ 1 เรื่อง มาถ่ายทอดให้เพื่อนทั้งห้องได้รับรู้ เช่น แสดงบทบาทสมมติ เล่าเรื่อง ฯลฯ
3. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มสรุปในหัวข้อ ความซื่อสัตย์มีความสำคัญอย่างไร

การสรุปบทเรียน

ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มสรุปประเด็นว่า “ความซื่อสัตย์มีความสำคัญอย่างไร” และนำเสนอต่อชั้นเรียน ให้นักเรียนวาดรูปที่แสดงถึงภาวะไร้ความซื่อสัตย์ในสังคม และผลกระทบที่เกิดจากภาวะนั้น

- รวบรวมภาพและข่าวที่แสดงถึงความซื่อสัตย์จาก หนังสือพิมพ์ และอินเทอร์เน็ต แสดงความคิดเห็นและจัดทำป้ายนิเทศ
- ให้วิเคราะห์ความซื่อสัตย์ จากการโฆษณาในนิตยสาร / หนังสือพิมพ์ / วิทยุ / โทรทัศน์

หน่วยที่ ๒

ประโยชน์ และ ต้นทุน ของความซื่อสัตย์

วัตถุประสงค์ของหน่วย

เมื่อเรามีพฤติกรรมที่แสดงถึงความซื่อสัตย์ อาจทำให้เกิดผลตามมาหลายประการ บางอย่างอาจเป็นประโยชน์ ทั้งต่อตนเองและบุคคลอื่น แต่บางครั้งความซื่อสัตย์ก็ทำให้เกิดต้นทุนบางอย่าง เช่น หากเราเก็บเงินได้เราก็ต้องเสียเวลาที่ต้องตามหาเจ้าของ หรือ แอ้งความกับเจ้าหน้าที่ ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องพิจารณาถึงประโยชน์และต้นทุนของความซื่อสัตย์ เพื่อการตัดสินใจว่า เราจะซื่อสัตย์ในสถานการณ์ใดที่มีความสำคัญมากกว่า

ให้นักเรียนเขียนสิ่งที่คาดว่าจะได้เรียนรู้จากการศึกษาในหน่วยนี้มา 3 ข้อ บันทึกสิ่งที่คาดว่าจะได้เรียนรู้ลงในสมุดบันทึก และทบทวนสิ่งที่บันทึกไว้ใหม่อีกครั้งเมื่อจบการเรียนรู้ในหน่วยนี้

บทที่ 3 ผลที่ตามมาของความเชื่อสัจย์

จุดมุ่งหมายของบทเรียน

บทเรียนนี้ช่วยให้เรียนรู้ผลที่ตามมาของความเชื่อสัจย์ ความเชื่อสัจย์ทำให้เราสบายใจ เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง ส่งเสริมให้ได้รับความไว้วางใจจากเพื่อนร่วมงานและบุคคลรอบข้าง ส่งผลให้ชีวิตเรามีศักดิ์ศรีและได้รับการยกย่องเชิดชูจากสังคม

แบบฝึกหัดเพื่อคิดวิเคราะห์

กิจกรรมที่ 1

ให้นักเรียนทั้งชั้นเรียนอ่านเรื่อง คุณยายสำพอ พาครี เมื่ออ่านจบ แบ่งกลุ่มนักเรียน กลุ่มละ 5 คน ตอบคำถามท้ายเรื่อง ให้นำเสนอและอภิปรายร่วมกันในชั้นเรียน

เรื่อง คุณยายสำพอ พาครี

เมื่อวันที่ 18-19 สิงหาคม 2553 โทรทัศน์แทบทุกช่องนำเสนอข่าวเกี่ยวกับคุณยายคนหนึ่งที่ได้ใช้หนี้ค่ารักษาพยาบาลคืนให้กับโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (โรงพยาบาลสวนดอก) เป็นเงิน 3,000 บาท หลังจากที่ติดค้างค่ารักษาพยาบาลเป็นเวลานานตั้งแต่ปี 2510

คุณยายสำพอ พาครี เป็นชาวปกากะญอ อยู่บ้านเลขที่ 30 หมู่ที่ 9 บ้านเมืองงาม ตำบลท่าตอน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงใหม่ ปัจจุบันอายุ 66 ปี มีบุตร 7 คน รายงานข่าวแจ้งว่า หลังจากมีบุตรคนแรก คุณยายสำพอ พาครี ได้ล้มป่วย และรับการรักษาด้วยยาพื้นบ้านซึ่งดีขึ้นแต่ไม่หายขาด จนกระทั่งเวลาว่างเลยไปราวปี พ.ศ. 2510 สามีจึงพาหาหมอที่โรงพยาบาลสวนดอก โดยยืมเงินจากเพื่อนบ้านพอสำหรับ

ค่าเดินทางและค่าอาหาร แต่เนื่องจากมีฐานะยากจนและระยะทางระหว่างหมู่บ้านเมืองงามถึงตัวเมืองเชียงใหม่ยาวถึง 200 กิโลเมตร ค่าเดินทางเฉพาะขาไปคนละ 23 บาท (สมัยนั้นถือว่าเป็นเงินจำนวนมากสำหรับคนฐานะอย่างครอบครัวของคุณยายสำพอ) และต้องเดินทางด้วยเท้าระยะทางระหว่างปากทางถนนถึงหมู่บ้าน 15 กิโลเมตร คุณยายสำพอได้รับการรักษาอยู่ในโรงพยาบาลเป็นระยะเวลา 2 สัปดาห์ และเมื่อกลับบ้านทางโรงพยาบาลแจ้งค่ารักษาพยาบาล แต่คุณยายไม่มีเงินจ่าย เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลจึงทำการบันทึกรายการและบอกกับคุณยายว่าไม่เป็นไร มีเงินเมื่อไรก็ค่อยมาจ่ายก็ได้ ซึ่งเรื่องนี้ได้ฝังแน่นอยู่ในจิตใจเรื่อยมา

หลังการรักษาตัว คุณยายหายป่วย สุขภาพดี และมีบุตรอีก 6 คน ระหว่างนั้นคุณยายพยายามหาเงินจากการรับจ้างและทำสวนผักขาย เพื่อเก็บเงินมาชดใช้หนี้โรงพยาบาล จนกระทั่งเมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2553 คุณยายสำพอ พาครี นำเงินจำนวน 3,000 บาท เท่ากับค่ายาที่ค้างตั้งแต่ปี 2510 คืนให้แก่โรงพยาบาลตามที่ตั้งใจไว้ โดยผ่านมาทางเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานเยาวชนที่เป็นคนรู้จักในหมู่บ้านให้เป็นตัวแทนนำเงินมาคืนให้โรงพยาบาล เมื่อมีคนถามคุณยายว่าเรื่องมันผ่านไปตั้งนานกว่า 43 ปีแล้วยังจำและคิดที่จะใช้หนี้อีกหรือ ทางโรงพยาบาลก็ไม่ได้ทวงถามแต่อย่างใดและคงยกหนี้ให้แล้ว เพราะเห็นว่าเป็นคนยากจน คุณยายตอบว่า “เป็นหนี้เขาแล้วต้องชดใช้ ถ้าไม่ชดใช้ ทำให้ไม่สบายใจ เขาอุตส่าห์รักษาเราให้หายจากโรคภัย คนเป็นเจ้าหนี้เองก็เดือดร้อน โรงพยาบาลก็ต้องรักษาคนอื่นต่อไป พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตายายชาวปกากะญอสอนเราอย่างนี้ว่า อย่าไปเป็นหนี้เป็นหนี้คนอื่น อย่าไปโกงคนอื่น อย่าเอาเปรียบคนอื่น ทำอย่างซื่อสัตย์ กินอย่างซื่อตรง หากรวยให้รวยอย่างซื่อสัตย์ หากจนให้จนอย่างซื่อตรง และมีศักดิ์ศรี มีเข่นนั้นแล้วหากเสียชีวิตแล้วตาจะไม่หลับ ไม่ได้ขึ้นสวรรค์ แต่จะทำให้เราตกนรกที่ต้องพบกับความทุกข์ทรมาน เวลานี้เราก็แก่แล้ว อายุ 60 กว่าปีแล้ว อีกไม่นานก็จะเสียชีวิตเหมือนกับพ่อแม่ปู่ย่าตายาย ซึ่งหากมีหนี้ค้างคาอยู่เช่นนี้ต่อไป ก็ทำให้ไม่สบายใจเลย และหากตายตาก็จะไม่หลับ ก็เลยมาใช้หนี้ที่ค้างอยู่นี้ จะได้สบายใจทั้งเราและโรงพยาบาล”

ท่านคิดอย่างไร

1. ท่านรู้สึกอย่างไร เมื่ออ่านเรื่องนี้จบ
2. ความเชื่อสัจย์ของนางสำพอ ส่งผลอย่างไรบ้าง
3. ปัจจัยใดบ้าง ที่ทำให้นางสำพอยึดมั่นในความเชื่อสัจย์

สำหรับผู้สอน

- ผู้สอนอาจเพิ่มเติมคำถามว่า มีประโยชน์ใดที่คุณยายสำพอต้องเสียสละเพื่อนำเงินมาคืน และมีต้นทุนใดที่คุณยายสำพอต้องเสียสละไปในการนำเงินมาคืน

กิจกรรมที่ 2

ให้นักเรียนจับคู่ นำเสนอเรื่องความซื่อสัตย์ของบุคคลที่ได้รับการชื่นชมยกย่องจากชุมชน และอภิปรายร่วมกันถึงผลที่เกิดจากการกระทำเช่นนั้น ในประเด็นต่อไปนี้

1. ผลที่เกิดต่อตนเอง
2. ผลที่เกิดต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง
3. ผลที่เกิดต่อชุมชน/สังคม

ให้บันทึกสิ่งที่ได้เรียนรู้ไว้ในกระดาน และในสมุดบันทึก

การอ่านและอภิปราย

ให้นักเรียนอ่านหัวข้อ “ความซื่อสัตย์เริ่มต้นได้ที่ครอบครัว” และทำกิจกรรมทบทวนความเข้าใจในกรอบสี่เหลี่ยม รวมทั้งแสดงความคิดเห็นต่อ ประโยค “ความจริงเป็นสิ่งไม่ตาย...”

ความซื่อสัตย์เริ่มต้นได้ที่ครอบครัว

‘ซื่อสัตย์และไวใจ’ เป็นความปรารถนาระหว่างผู้มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน การจะเป็นผู้ไวใจได้ระหว่างกันต้องมีความซื่อสัตย์ต่อกัน หากมีความซื่อสัตย์และไวใจต่อกัน จะไปสู่ความสัมพันธ์และความรักที่มั่นคง ไม่หวาดระแวงกัน ความสัมพันธ์ในครอบครัว เพื่อน และผู้คนในสังคม ต่างต้องการมีความซื่อสัตย์ การหลอกลวง หรือเชื่อถือไม่ได้ จะมีผลต่อความสัมพันธ์ดังกล่าว

‘การซื่อสัตย์’ ต้องอาศัยความตั้งใจ มีวินัย และเกี่ยวข้องกับการมีคุณธรรม จริยธรรม การปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความซื่อสัตย์ ความจริงใจ จะช่วยให้เป้าหมายในการทำงานสำเร็จ

คำพูดที่สอดคล้องกับการกระทำในทางที่ดีอย่างเสมอต้นเสมอปลาย เป็นคุณลักษณะหนึ่งของความซื่อสัตย์ การพูดและการกระทำที่สอดคล้องกันช่วยทำให้ความสัมพันธ์ดำเนินไปอย่างมั่นคง ตรงกันข้ามกับพฤติกรรมที่กลับไปกลับมา ไม่สามารถคาดเดาได้ จะนำมาซึ่งความผิดหวัง หวาดระแวง วิตกกังวล และยากจะสานสัมพันธ์ต่อกันด้วยความสนิทใจ สายสัมพันธ์จะคลอนแคลน และขาดจากกันไปในที่สุด การปฏิบัติตนต่อกันด้วยความ ‘ซื่อสัตย์’ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง จึงเป็นส่วนสำคัญที่จะสร้างความรัก ความสัมพันธ์ที่มั่นคง

- ท่านเคยมีพฤติกรรมที่ “ไม่ซื่อสัตย์” ต่อเพื่อน / คนที่รัก หรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....

- ผลที่เกิดขึ้นตามมา

สำหรับตนเอง.....

บุคคลที่เกี่ยวข้อง.....

- ท่านคิดอย่างไรต่อบทความข้างต้น.....

ท่านคิดอย่างไรกับประโยคนี้

“ความจริงเป็นสิ่งไม่ตาย แต่คนพูดความจริงนั้นแหละที่จะตายเสียเอง..”

.....
.....

ความจริงเป็นสิ่งไม่ตายหมายถึงพูดเรื่องจริงและต้องถูกกาลเทศะ หรือสมควรพูดในเวลาอันเหมาะสม

แบบฝึกหัดเพื่อคิดวิเคราะห์

กิจกรรมที่ 3

ช่วยกันคิดหน่อย...

เด็กแบบไหน โตไปไม่โกง

ให้นักเรียนแต่ละคนแสดงความคิดเห็นลงในภาพ เพื่อตอบโจทย์ ว่า “เด็กแบบไหนโตไปไม่โกง”

กิจกรรมที่ 4

แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 5 คน ตอบคำถามกลุ่มละ 2 ข้อ และนำเสนอแลกเปลี่ยนกับชั้นเรียน ในความคิดเห็นกับกรณีต่อไปนี้

1. เมื่อมีคนโกหกเราและเราจะโกหกเขาเหล่านั้นด้วยหรือไม่
2. ท่านคิดว่าตนเองเป็นคนที่ซื่อสัตย์หรือไม่ ทำไม
3. ท่านจะอย่างไรถ้าท่านพบเงิน หนึ่งแสนบาท ได้ตู้เอทีเอ็ม โดยที่ไม่มีใครเห็นท่านเลย
4. คนมักจะหาเหตุผลเมื่อไม่ซื่อสัตย์ โดยกล่าวว่า “ใครๆ ในโลกนี้ เขาก็ทำกันทั้งนั้น ทำไมฉัน ต้องแตกต่างจากคนอื่นด้วย” ท่านคิดอย่างไร
5. หญิงสาวคนหนึ่ง กล่าวว่า การโกหกเล็ก ๆ น้อย ๆ เป็นสิ่งที่รับได้ ท่านเห็นด้วยหรือไม่
6. อะไรทำให้ท่านรู้สึกได้ว่า ใครสักคนไม่ซื่อสัตย์กับท่าน
7. “การโกหกจะทำลายความสัมพันธ์ที่มีต่อกัน” ท่านเห็นด้วยหรือไม่ และเคยมีประสบการณ์ เช่นนี้อย่างไรบ้าง
8. นิยามของคนที่ซื่อสัตย์คืออะไร
9. ท่านมีวิธีการอย่างไร ที่จะทราบได้ว่าเพื่อนของท่านซื่อสัตย์
10. หากท่านพบว่าเพื่อนร่วมชั้นของท่านมีการโกงในการสอบ ท่านจะอย่างไร ท่านจะรู้สึกว่า มันเป็นเรื่องปกติธรรมดาหรือไม่
11. “เพียงแต่มีความซื่อสัตย์จะทำให้ชีวิตง่ายขึ้นมาก” หมายถึงอะไร ท่านเห็นด้วยหรือไม่ และท่านมีประสบการณ์เหล่านี้หรือไม่
12. ความเสี่ยงหรืออันตรายที่อาจเกิดขึ้นได้ เมื่อเรามีความซื่อสัตย์ ความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นได้เมื่อเรามีส่วนเกี่ยวข้องกับการทุจริตท่านอาจไม่ได้รับประโยชน์อะไรเลยจากการเป็นคนซื่อสัตย์
13. อะไรที่เป็นเอกลักษณ์ของท่านในเรื่องของความซื่อสัตย์

การสรุปบทเรียน

ผู้สอนสรุปบทเรียน โดยให้นักเรียนอ่าน “ผลประโยชน์ที่จะได้รับเมื่อมีความซื่อสัตย์”

ผลประโยชน์ที่จะได้รับเมื่อมีความซื่อสัตย์

1. การได้รับความไว้วางใจ
2. ความเป็นผู้เชื่อถือได้
3. ทำงานได้อย่างมีคุณภาพ
4. รักษาผลประโยชน์ขององค์กรและสาธารณสมบัติ
5. ความมั่นใจ ความภาคภูมิใจในตนเอง

ให้นักเรียนอ่านบททวน “จุดมุ่งหมายของบทเรียน” และให้อธิบายว่าได้บรรลุวัตถุประสงค์ของ บทเรียนนี้มากน้อยเพียงใด

กิจกรรมเสนอแนะ

กิจกรรมต่าง ๆ ในกิจกรรมเสนอแนะของบทนี้ จะช่วยเสริมหรือขยายความเข้าใจในสิ่งที่นักเรียนได้ เรียนรู้มาเกี่ยวกับผลของการปฏิบัติด้วยความซื่อสัตย์ และผลกระทบต่อสังคม

ให้นักเรียนบันทึกเหตุการณ์ในสังคมที่พบในชีวิตประจำวัน รายงานข่าว หรือ หนังสือพิมพ์ พิจารณาว่าเหตุการณ์เหล่านั้นแสดงถึงความซื่อสัตย์อย่างไร และส่งผลกระทบต่อสังคมอย่างไร และนำเสนอเพื่อแลกเปลี่ยนกับเพื่อนในชั้นเรียน

บทที่ 4 ประเภทของความซื่อสัตย์

จุดมุ่งหมายของบทเรียน

บทเรียนนี้จะแนะนำให้ผู้รู้จักประเภทของความซื่อสัตย์ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่สะท้อนให้เราทบทวนพฤติกรรมในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ครอบครัว ต่อมิตรและสังคม ประเทศชาติ

การอ่านและอภิปราย

ให้นักเรียนอ่านออกเสียง อาจให้อ่านทีละคน หรืออ่านพร้อมกัน และอภิปรายร่วมกันทั้งชั้นเรียน

พุทธภาษิตบทหนึ่งกล่าวไว้ว่า “**สัจเจน กิตติ ปโปปติ**” แปลว่า “**คนเราจะบรรลุถึงเกียรติได้ เพราะความสัตย์**” นั่นก็หมายความว่า คนที่จะมีเกียรติ ย่อมต้องเป็นคนที่มีความสัตย์ซื่อ จึงจะเป็นที่ยอมรับนับถือของคนในสังคมได้อย่างจริงจัง โดยไม่ต้องเสแสร้งแกล้งทำ

“**ความซื่อสัตย์**” เป็นคุณธรรมที่จำเป็นต่อทุกสังคม ไม่ว่าจะเป็นความซื่อสัตย์ในระดับไหนก็ตาม จะต้องมีการปลูกฝังหรือสอนเยาวชนรุ่นหลังให้ประพฤติปฏิบัติ ทั้งนี้เพราะ หากคนในสังคมขาดคุณธรรมข้อนี้เมื่อใด สังคมก็จะวุ่นวาย ไม่สงบ คนจะเอาวัดเอาเปรียบกัน และเห็นแก่ตัวมากขึ้นจนก่อให้เกิดปัญหาอื่นๆ ตามมาอีกมาก

แบบฝึกหัดเพื่อคิดวิเคราะห์

กิจกรรมที่ 1

ให้นักเรียนแบ่งเป็น 5 กลุ่ม ทำงานร่วมกัน เพื่อยกตัวอย่างพฤติกรรมความซื่อสัตย์ทั้ง 5 ระดับ 1 กลุ่ม 1 ระดับ เสร็จแล้วให้แต่ละกลุ่มนำเสนอ พร้อมอ่านคำอธิบายประเภทแต่ละประเภท

ยกตัวอย่างพฤติกรรมความซื่อสัตย์ ตามหัวข้อต่อไปนี้

การซื่อสัตย์ต่อตนเอง

1. ....
2. ....
3. ....

การซื่อสัตย์ต่อครอบครัว

1. ....
2. ....
3. ....

การซื่อสัตย์ต่อหน้าที่การงาน

1. ....
2. ....
3. ....

การซื่อสัตย์ต่อมิตร

1. ....
2. ....
3. ....

การซื่อสัตย์ต่อประเทศชาติ

1. ....
2. ....
3. ....

การอ่านและอภิปราย

ให้นักเรียนอ่านออกเสียง อาจให้อ่านทีละคน หรืออ่านพร้อมกัน และอภิปรายร่วมกันทั้งชั้นเรียน

ประเภทของความซื่อสัตย์

การซื่อสัตย์ต่อตนเอง การเป็นคนซื่อสัตย์ต่อตนเองทำให้บุคคลประสบความสำเร็จ เช่น หากตั้งใจจะลดน้ำหนัก ด้วยการงดรับประทานของหวาน แม้ว่าจะไม่มีคนอื่นเห็นก็จะไม่แอบรับประทาน หรือ การตั้งใจจะทำการบ้านให้เสร็จ เมื่อกลับบ้านก็ทำการบ้านจนเสร็จ แล้วจึงไปพักผ่อน

การซื่อสัตย์ต่อครอบครัว ในสถานภาพที่เป็นลูก ต้องยึดมั่นในคำสั่งสอนอบรมของพ่อแม่ ขณะที่สามีและภรรยาต้องซื่อสัตย์ต่อกัน

การซื้อสัตย์ต่อหน้าที่การงาน ไม่ว่าบุคคลจะมีอาชีพใด ทุกอาชีพต้องซื้อสัตย์ต่อหน้าที่ หากเป็นพ่อค้า ต้องไม่ใช้เล่ห์เหลี่ยม ฉ้อฉล คดโกง หากเป็นข้าราชการ ไม่ใช่อำนาจในทางมิชอบ ไม่ทุจริต หรือแสวงหาผลประโยชน์แก่ตนเอง อิทธิพลขู่บังคับแลกกับความมั่งคั่ง หากเป็นเช่นนั้นก็จะนำมาซึ่งความเจริญของสังคม

การซื้อสัตย์ต่อมิตร ความเป็นมิตรนั้นจะคงทนถาวรอยู่ได้ตลอดไป ก็ต้องมีความซื้อสัตย์ต่อกัน ไม่คิดคดทรยศต่อกัน มิตรภาพจึงจะยาวนาน บุคคลต้องมีการคบหาสมาคมกับผู้อื่น เป็นมิตรต่อกัน และพึ่งพาอาศัยกัน หากไม่ซื้อสัตย์ต่อกัน อาจแตกความสามัคคี หรืออยู่ในสังคมได้ยากเพราะไม่มีความไว้วางใจต่อกัน

การซื้อสัตย์ต่อประเทศชาติ ไม่เพียงแต่ข้าราชการ รัฐบาล หรือผู้ที่ได้รับมอบอำนาจหน้าที่เท่านั้น ต่อประเทศชาติในฐานะพลเมือง เช่น การเสียภาษี เป็นทหาร รักษากฎหมาย รักษาความสงบเรียบร้อย การซื้อสัตย์ต่อประเทศชาติ เป็นสิ่งสำคัญที่สุด เพราะหากชาติอยู่ไม่ได้ ประชาชนคนในชาติก็อยู่ไม่ได้

ตัวอย่างข้างต้น คงจะทำให้เห็นแล้วว่าความซื้อสัตย์เป็นสิ่งสำคัญ เพราะหากขาด ความซื้อสัตย์ เกิดความหวาดระแวง ไม่ไว้วางใจกันไม่รู้สิ่งใดจริง สิ่งใดเท็จ ในระดับบุคคลจะกลายเป็นคนไม่น่าเชื่อถือ ระดับประเทศจะไร้ซึ่งเกียรติภูมิของชาติ **ความซื้อสัตย์ที่ว่านี้ รวมไปถึงการมี สัจจะ พูดจริงทำจริง ไม่โกหก หรือพูดเหลวไหล พูดคำไหนเป็นคำนั้น ที่ยอมทำให้บุคคลเป็นที่เคารพนับถือ** ถ้าทุกคนทำหน้าที่ด้วยความซื้อสัตย์ ย่อมจะทำให้สังคมและประเทศชาติมีความมั่นคง สงบสุข

แนวปฏิบัติในการส่งเสริมให้มีความซื้อสัตย์

มนุษย์ทุกคนในสังคมย่อมมีภารกิจต่าง ๆ ที่ต้องรับผิดชอบในชีวิต บุคคลที่ซื้อสัตย์คือบุคคลที่มีความซื้อสัตย์ต่อหน้าที่การงาน ดังนี้

1. ปฏิบัติตามกฎหมาย ขอบังคับ หรือ กฎหมาย

- ไม่เลียงกฎหมาย
- ไม่เป็นยอมเป็นผู้กระทำการแทน (nominee) ในกรณีใด ๆ
- หากมีการละเมิดกฎหมาย ต้องดำเนินการโดยเร็ว
- ทบทวนกฎหมายที่ไม่เป็นธรรมเมื่อได้รับคำร้อง

2. เป็นแบบอย่างที่ดี

- ไม่ละเมิดศีลธรรม ศาสนา และประเพณี มีความเที่ยงธรรมส่งเสริมผู้ได้บังคับบัญชา
- ไม่ล่องละเมิดทางเพศหรือคุกคามทางเพศ

3. มีสำนึกรับผิดชอบ ตรวจสอบได้

- ปฏิบัติงานอย่างรอบคอบ เต็มกำลัง ไม่ทอดทิ้งงาน ไม่ปฏิบัติงานล่าช้า
- ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรู้ความสามารถ ตรงไปตรงมา ปราศจากอคติ

- ไม่กระทำการที่ก่อให้เกิดความเสียหาย ไม่ก้าวก่ายแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ของคนอื่น รีบแก้ไขและรายงานเมื่อเกิดข้อผิดพลาด
- ไม่ขัดขวางและให้ความร่วมมือในการตรวจสอบ

4. ยึดมั่นในจริยธรรม สิ่งที่ต้อง และเป็นธรรม

- ปฏิบัติตามประมวลจริยธรรมอย่างตรงไปตรงมา
- รายงานเมื่อพบการฝ่าฝืนจริยธรรม คัดค้านมติที่ประชุม ที่ฝ่าฝืนประมวลจริยธรรม

5. มีความซื้อสัตย์สุจริต แยกเรื่องส่วนตัวออกจากตำแหน่งหน้าที่ และยึดถือประโยชน์ส่วนรวม

- ไม่ใช่ตำแหน่ง อำนาจ หน้าที่ ไปมีอิทธิพลเหนือการตัดสินใจของเจ้าหน้าที่อื่น ไม่นำความสัมพันธ์ส่วนตัวมาพิจารณาให้คุณหรือโทษแก่บุคคลอื่น
- ไม่อยู่ในกระบวนการของโครงการที่ตัวเองจะได้หรือสงสัยว่าจะได้รับประโยชน์ ไม่ทำการใด ๆ ให้เกิดความสงสัยว่าจะขัดกับประโยชน์ส่วนรวม
- ไม่ใช่ตำแหน่งหรือกระทำการเป็นคุณหรือโทษเพราะชอบหรือชัง
- ไม่ยอมรับของขวัญ เว้นแต่ให้ตามประเพณี
- ไม่ใช่ทรัพยากรขององค์กรในเรื่องส่วนตัว ต้องยึดถือประโยชน์องค์กรและประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก

6. เที่ยงธรรม เป็นกลางทางการเมือง มีอัธยาศัยดี ไม่เลือกปฏิบัติ

- ใช้อำนาจเพื่อปฏิบัติหน้าที่ให้ลุล่วงไม่ใช่อำนาจเกินกว่าที่มีอยู่
- ใช้อำนาจโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิเสรีภาพ
- ปฏิบัติตามคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย
- ไม่รายงานเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริง
- ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นกลางทางการเมือง
- ไม่วิพากษ์วิจารณ์ที่กระทบต่อความเป็นกลางทางการเมือง
- ไม่เอื้อประโยชน์ต่อพวกพ้อง
- ไม่แอบอ้างผลงานผู้อื่นมาเป็นของตน
- มีอัธยาศัยดี ปราศจากอคติ

7. ใช้ข้อมูลข่าวสารอย่างครบถ้วน ถูกต้อง ทันการณ์ ไม่บิดเบือนข้อเท็จจริง

- ไม่ใช่ข้อมูลของสถาบันเพื่อเอื้อประโยชน์แก่ตนเองหรือบุคคลอื่น
- รักษาความลับของสถาบัน
- ชี้แจง แสดงเหตุผลที่แท้จริงและครบถ้วน
- ปฏิบัติตามกฎหมายข้อมูลข่าวสารอย่างเคร่งครัด

กิจกรรมที่ 2

ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม 4 กลุ่ม เพื่อสร้างรูปจากภาพตัวอย่าง 4 ภาพ และนำเสนอต่อชั้นเรียนถึงเรื่องราวที่สร้างขึ้น และให้ชั้นเรียนอภิปรายร่วมต่อประเด็นและเรื่องที่สร้างขึ้นด้วย

การสรุปบทเรียน

ให้นักเรียนอ่านบททวน “จุดมุ่งหมายของบทเรียน” และให้อธิบายว่าได้บรรลุวัตถุประสงค์ของบทเรียนนี้มากน้อยเพียงใด

กลุ่มที่ 1

กลุ่มที่ 2

กลุ่มที่ 3

กลุ่มที่ 4

กิจกรรมเสนอแนะ

กิจกรรมเสนอแนะในบทนี้ เป็นกิจกรรมส่งเสริมความซื่อสัตย์ ทั้งระดับบุคคลและระดับชุมชน ต้องการความร่วมมือจากชุมชน หรือสร้างโอกาสให้เกิดการจัดการรับฟังความคิดเห็นในเรื่องที่เกี่ยวกับชุมชนขึ้น เพื่อให้นักเรียนได้เข้าร่วมกับกิจกรรมที่เกิดขึ้นจริงในสังคม หรือให้นักเรียนเข้าร่วมในเวทีรับฟังความคิดเห็นในที่อื่น ๆ

ความซื่อสัตย์ สุจริต ในครอบครัวและบุคคลใกล้ชิด

- ขอบคุณคนในครอบครัวของท่านที่แสดงออกถึงความซื่อสัตย์
- บอกพ่อแม่ของท่านเกี่ยวกับความผิดพลาดที่ท่านได้ทำไปแล้ว
- บอกความจริงเมื่อท่านได้ทำบางอย่างพลาดไป
- ชมเชยสำหรับเพื่อนที่มีความซื่อสัตย์

บทที่ ๕ ประโยชน์ และ ต้นทุน ของการมีความซื่อสัตย์

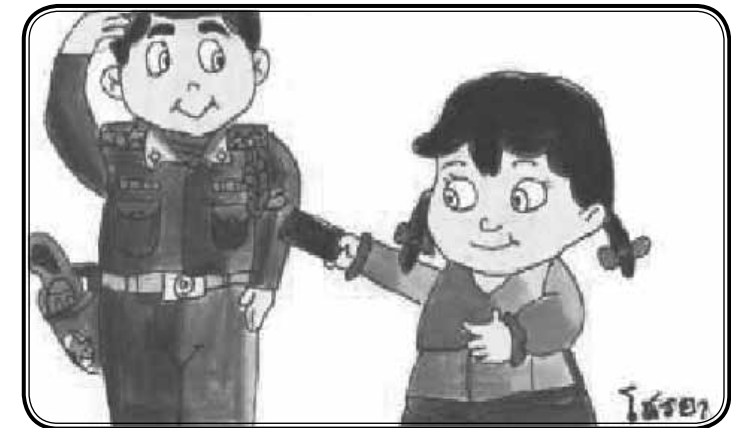
- แสดงความรู้สึกที่แท้จริงของท่านโดยไม่ต้องโกรธ ไม่กล่าวโทษผู้อื่น ไม่ต้องพูดเกินจริงและไม่ทำร้ายความรู้สึกของคนอื่น
- ยอมรับความผิดพลาดหรือข้อผิดพลาดในการตัดสินใจของท่าน และขอโทษกับทุกคนที่อาจได้รับผลกระทบ
- ทำการบ้านของท่านด้วยตัวท่านเอง แม้ว่ามันจะผิด
- มอบความจริงกับเพื่อน ๆ ของท่านและขอบคุณพวกเขาสำหรับการพูดความจริงกับท่าน การส่งเสริมความซื่อสัตย์สำหรับชุมชน
- เขียนจดหมายแสดงความขอบคุณไปยังนักการเมืองหรือผู้นำชุมชนที่ได้ลุกขึ้นแก้ไขปัญหาในประเด็นข้อขัดแย้ง
- ไปเยี่ยมศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ เพื่อทำกิจกรรมร่วมกับพวกเขาเหล่านั้น
- แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับความหมายของความซื่อสัตย์กับครอบครัว และขอให้สมาชิกแบ่งปันความคิดร่วมกัน
- ย้ำเตือน / รณรงค์สมาชิกของชุมชนของท่านให้มีความซื่อสัตย์ ตกแต่งพื้นที่สาธารณะให้มีสัญลักษณ์บอกกล่าวเกี่ยวกับคุณค่าของความซื่อสัตย์
- สร้างเกียรติประวัติในห้องเรียน เขียนข้อมูลและตีประกาศ จัดบอร์ด เพื่อให้ทุกคนสามารถมองเห็นได้ตลอดทั้งปี
- ทำโครงการกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ ไปยังศูนย์รับเลี้ยงเด็กเพื่อบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ให้กับเด็ก ๆ ได้เรียนรู้

จุดมุ่งหมายของบทเรียน

นักเรียนจะได้เรียนรู้ว่าในการสร้างหรือการเป็นผู้มีความซื่อสัตย์ ต้องมีต้นทุนบางอย่างที่ต้องเสียสละ ในบทเรียน นักเรียนจึงได้เรียนรู้การประเมินประโยชน์และต้นทุนเหล่านั้น เพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจ และฝึกฝนการตัดสินใจต่อไป

แบบฝึกหัดเพื่อคิดวิเคราะห์

กิจกรรมที่ 1

พิจารณารูปด้านบน และคิดอีกนิด...

ให้นักเรียนพิจารณาจากภาพและเขียนเรื่องสั้นไม่เกิน 5 บรรทัด

.....

.....

.....

.....

.....

ให้นักเรียนพิจารณาว่าเด็กหญิงในภาพอาจได้รับผลดี และอาจต้องเสียสละบางสิ่งบางอย่าง จากการมีความซื่อสัตย์ ให้นักเรียนคิดวิเคราะห์และใช้ตารางช่วยคิด ประโยชน์ และต้นทุน ของความซื่อสัตย์ในหน้า 64

กิจกรรมที่ 2

ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 3-5 คน อ่านกรณีศึกษา “ทรงยศ” อภิปรายร่วมกันและตอบลงในตารางช่วยคิด ประโยชน์ และต้นทุน ของความซื่อสัตย์ หน้า 64 เพื่อตอบคำถาม

ทรงยศ เป็นนักเรียนเรียนดี ครั้งหนึ่ง ครูคณิตศาสตร์ให้นักเรียนทุกคนสอบวิชาเลข ซึ่งข้อสอบค่อนข้างยาก เขาทำไม่ได้ เพื่อนที่อยู่ข้างๆ จึงส่งเฉลยข้อสอบ ซึ่งได้มาจากเพื่อนนักเรียนอีกห้องหนึ่ง ซึ่งสอบวิชานี้ไปแล้วในภาคเช้า โดยบอกว่า “ไม่ต้องคิดให้เสียเวลา ลอกคำตอบนี้ได้เลย ครูไม่รู้หรอก” แต่เขาไม่ยอมลอก เพราะถึงครูไม่รู้ แต่ตัวเขาเองก็รู้ว่าไม่ได้คิดคำตอบด้วยตนเอง

วันต่อมา หลังจากที่ครูตรวจสอบแล้ว ปรากฏว่านักเรียนทั้งห้องสอบได้คะแนนเกือบเต็ม มีทรงยศเพียงคนเดียว ที่สอบไม่ผ่านทำให้ครูสงสัย จึงสืบค้นหาข้อเท็จจริง ได้ความว่า มีการนำเฉลยคำตอบของวิชานี้มาลอกกัน และนักเรียนที่สอบได้สอบได้คะแนนเกือบเต็ม จะต้องลอกคำตอบอย่างแนบเนียน เพราะข้อสอบค่อนข้างยาก มีเพียงทรงยศคนเดียวซึ่งสอบไม่ผ่าน เพราะไม่ได้ลอกคำตอบ

ครูจึงยกเลิกผลการสอบในครั้งนี้ และชมเชยทรงยศว่า เป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง สมควรได้รับการยกย่องให้เป็นนักเรียนตัวอย่าง ส่วนนักเรียนคนอื่น ๆ ที่ลอกคำตอบนั้น ครูได้คาดโทษว่า ถ้าใครทำเช่นนี้อีกจะปรับให้สอบตกในวิชานี้ โดยไม่มีการยกโทษให้อีกเลย

กิจกรรมที่ 3

ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 3-5 คน เพื่อศึกษากรณี “ด่ากับแดง” ให้นักเรียนอภิปรายร่วมกันและใช้ตารางช่วยคิด ประโยชน์ และต้นทุน ของความซื่อสัตย์ หน้า 64 เพื่อตอบคำถาม

ด่ากับแดงเป็นพี่น้องกัน วันหนึ่งด่าวิ่งเล่นในบ้าน ชนแจกันดอกไม้แตก ในขณะที่นั้น มีเสียงคนเดินผ่านมา ด่าจึงรีบหลบไปแอบข้างหลังตู้ สักครู่หนึ่ง ได้ยินเสียงแม่แดง ซึ่งเป็นน้องชาย เพราะแม่คิดว่าแดงเป็นคนทำแตก เนื่องจากตามปกติ แแดงมีนิสัยซุกซน และชอบทำข้าวของแตกเป็นประจำอยู่แล้ว ถึงแม้ว่าแดงจะปฏิเสธอย่างไร คุณแม่ก็ไม่ยอมเชื่อ และจะทำโทษแดงที่ทำแจกันแตกแล้วยังโกหกอีก

สำหรับผู้สอน

- ทั้ง 3 กิจกรรม ผู้สอนอาจเลือกใช้กิจกรรมที่ 1 กับ กิจกรรมที่ 2 หรือ 3 กิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งก็ได้ โดยพิจารณาเวลาในการทำกิจกรรมตามความเหมาะสมของชั้นเรียน
- สำหรับกิจกรรมที่ 4 เป็นอีกกิจกรรมทางเลือกอีกกิจกรรมหนึ่ง ที่ใช้เป็นตัวอย่างที่เกิดขึ้นจริงในสังคม

การอ่านและอภิปราย

ให้นักเรียนอ่าน “เหตุผลที่ต้องบอกความจริง” โดยให้นักเรียนอ่านทีละคน คนละข้อ ซึ่งเป็นคำอธิบายสำหรับกิจกรรมที่ 2 และ 3 อย่างชัดเจน และให้มีการอภิปรายอย่างทั่วถึงในชั้นเรียน

เหตุผลที่ต้องบอกความจริง

1. บอกความจริงให้ทุกคนรู้ว่าเกิดอะไรขึ้น ความเข้าใจผิดความสับสนหรือความขัดแย้ง จะมีโอกาสเกิดขึ้นได้น้อยมาก
2. การบอกความจริง จะช่วยปกป้องผู้บริสุทธิ์จากการถูกตำหนิหรือลงโทษ
3. การบอกความจริง จะทำให้ทุกคนได้เรียนรู้จากสิ่งที่เกิดขึ้น
4. ปัญหาจะน้อยลงสำหรับการบอกความจริง ดีกว่าการโกหก
5. คุณจะได้รับความไว้วางใจจากผู้อื่นมากขึ้น เมื่อคุณพูดความจริง
6. คุณจะไม่ต้องคิดสร้างเรื่องโกหกเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อให้เรื่องราวเหล่านั้นเป็นจริงให้ได้
7. คุณจะเป็นที่ยอมรับว่าเป็นคนจริงใจ ซื่อสัตย์ ซึ่งเป็นลักษณะที่คนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญ
8. การบอกความจริงจะช่วยให้คุณรู้สึกสบายใจ ปลอดภัยและสงบ

กิจกรรมที่ 4

เว็บไซต์เดลินิวส์ออนไลน์ วันพฤหัสบดีที่ 6 มิถุนายน 2556 ได้รายงานข้อมูลจากสถานีวิทยุพิทักษ์สันติราษฎร์ สวพ. FM 91 ว่า นายสมบุญ แต้มนิยม โฆษกตำรวจได้ส่งมอบเงินคืนให้กับนายไม้มะเหม็ด บาดาวี นักธุรกิจชาวอียิปต์ ที่ทำกระเป๋ากายในมีเงินสด สกุลเงินดอลลาร์สหรัฐฯ 2 มัด จำนวนรวม 20,000 ดอลลาร์ หรือประมาณ 600,000 บาท พร้อมเอกสารสำคัญ หล่นไว้ในรถแท็กซี่ที่นายสมบุญ แต้มนิยม เป็นผู้ขับ

ด้านนายโมฮัมหมัด บาดาวี กล่าวว่า ขอขอบคุณไซเฟอร์แท็กส์ที่มีความซื่อสัตย์นำเงินของตนมาคืน ซึ่งคิดว่าจะได้คืนแล้ว และรู้สึกว่าเป็นคนไทยมีคุณดี ๆ อยู่เยอะ และในนั้นก็คือ นายสมบุญ ไซเฟอร์แท็กส์คนดังกล่าว

ตารางช่วยคิด ประโยชน์ และ ต้นทุน ของความซื่อสัตย์	
ประโยชน์/ผลดี ที่จะได้รับ	ต้นทุน/ผลเสีย ที่เกิดขึ้น
1.	1.
2.	2.
3.	3.
4.	4.

หน่วยที่ ๓

การตัดสินใจปฏิบัติ เมื่อความซื่อสัตย์ที่ขัดแย้งกัน

วัตถุประสงค์ของหน่วย

ในหน่วยนี้ นักเรียนจะได้เรียนรู้ถึงแหล่งที่มาของความซื่อสัตย์ และเรียนรู้ว่าบางครั้งในชีวิตประจำวัน เราอาจพบเจอสถานการณ์ที่เราต้องแสดงความซื่อสัตย์หลาย ๆ อย่างพร้อมกัน และต้องตัดสินใจอย่างสมเหตุสมผลว่า เราจะซื่อสัตย์ในสถานะใดก่อน เพื่อให้ได้รับประโยชน์สูงสุด โดยใช้เครื่องมือช่วยในการประเมินการตัดสินใจ

ผู้สอนอาจให้นักเรียนเขียนสิ่งที่คาดว่าจะได้เรียนรู้จากการศึกษาในหน่วยนี้มา 3 ข้อ บันทึกสิ่งที่คาดว่าจะได้เรียนรู้ลงในสมุดบันทึก และทบทวนสิ่งที่บันทึกไว้นี้อีกครั้งเมื่อจบการเรียนรู้ในหน่วยนี้

บทที่ 6 แหล่งที่มาของความซื่อสัตย์

จุดมุ่งหมายของบทเรียน

นักเรียนจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับสาเหตุ หรือแหล่งที่มาของพฤติกรรมความซื่อสัตย์ ที่คนเราตระหนักรู้จากการอบรม สั่งสอนสืบต่อเป็นจารีตประเพณี จนถึงการบังคับของกฎหมายบ้านเมือง

แบบฝึกหัดเพื่อคิดวิเคราะห์

กิจกรรมที่ 1

ให้นักเรียนทุกคนทำกิจกรรมตอบคำถามต่อไปนี้ โดยตอบลงในช่องว่าง

คำถาม - ปัจจัยใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมความซื่อสัตย์

ให้นักเรียนคิดถึงสาเหตุที่ทำให้เรามีพฤติกรรมเกี่ยวกับความซื่อสัตย์แตกต่างกันไป ทั้งๆ ที่รู้ว่าคุณค่าความซื่อสัตย์ เป็นสิ่งที่ดีงามที่ต้องปฏิบัติ เมื่อปฏิบัติจะได้รับผลดี และหากไม่ซื่อสัตย์จะต้องได้รับโทษเป็นต้น

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....

และแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 5 คน ทำงานร่วมกัน เพื่อตอบคำถาม 2 ข้อ ต่อไปนี้

คำถาม - ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่า พฤติกรรมความซื่อสัตย์เป็นผลมาจาก

- จารีตประเพณี
- ฐานะทางเศรษฐกิจ
- สภาพแวดล้อม ความจำเป็นในชีวิต การคบคนพาล พาลพาไปหาผิด การพนัน
- กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับของสังคม

คำถาม - ท่านคิดว่า สาเหตุใด สำคัญที่สุด ต่อพฤติกรรมความซื่อสัตย์ .....
เนื่องจาก.....

- ผู้สอนควรให้โอกาสในการแสดงความคิดเห็นให้มากที่สุด ในกรณีที่ไม่มีความเห็นแตกต่าง ผู้สอนอาจเป็นผู้แสดงข้อโต้แย้งเสียเอง เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนคิดวิเคราะห์และแสวงหาเหตุผลสนับสนุนความคิดของพวกเขา ซึ่งวิธีการดังกล่าวผู้สอนอาจใช้ได้เสมอเมื่อมีการแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นที่เป็นข้อถกเถียงได้ในสังคม เพื่อสร้างประสบการณ์ และฝึกฝนทักษะ ของการเป็นผู้คิดวิเคราะห์ พัฒนาความสามารถในการใช้หลักการและเหตุผลเพื่อพัฒนาจุดยืนในเรื่องต่างๆ ในสังคมประชาธิปไตยต่อไป

กิจกรรมที่ 2

แบ่งกลุ่มนักเรียนกลุ่มละ 3-5 คน ให้ศึกษกรณีนี้อีกต่อไป และวิเคราะห์สาเหตุที่ส่งผลถึงพฤติกรรมความซื่อสัตย์ที่แตกต่างกันไป และจะมีวิธีการใดบ้างที่จะแก้ปัญหา หรือส่งเสริมพฤติกรรมเหล่านี้ได้ ให้นักบันทึกลงในสมุดและนำเสนอต่อชั้นเรียน

1. พลอยตั้งใจว่าจะทำงานให้แล้วเสร็จภายในวันนี้ เมื่อกลับถึงบ้านเปิดโทรทัศน์พบละครเรื่องใหม่ ดูละครจนจบซึ่งดีมากแล้ว พลอยจึงเข้านอน.....
2. พิชิตหนีเรียน ถูกสรวด์รนักเรียนจับได้ แต่พิชิตกล่าวว่าโรงเรียนอนุญาตให้มาทำกิจกรรมพิเศษ.....
3. น้องแสนดีเก็บกระเป๋าสตางค์เงินได้ นำไปให้เจ้าหน้าที่ประกาศหาเจ้าของจนพบ ทำให้ได้รับการประกาศเกียรติคุณยกย่องโรงเรียนด้วย.....
4. พิมพีใจใช้โทรศัพท์ที่ทำงานในเรื่องส่วนตัว.....
5. ปลายฟ้าใช้เครื่องถ่ายเอกสารของที่ทำงานถ่ายสำเนาทะเบียนบ้านเพื่อส่งให้น้องชาย.....
6. อรุณนำสินค้ามาจำหน่ายที่ทำงานมีเพื่อน ๆ มาช่วยซื้อตลอดเวลา.....
7. แต่งโมชอบขับรถเบียดแทรกรถคันอื่นเสมอ .....
8. น้ำหวานทิ้งขยะออกทางหน้าต่างรถขณะเดินทางไปทำงาน .....
9. สมคิดขโมยของในร้านขายของชำเมื่อมีโอกาส.....
10. เพลินใจลัดคิวการชำระเงินในห้างสรรพสินค้า .....

การอ่านและอภิปราย

ให้นักเรียนอ่าน “ความซื่อสัตย์” และให้มีการอภิปรายอย่างทั่วถึงในชั้นเรียน

บทที่ ๗ การตัดสินใจปฏิบัติเมื่อ ความซื่อสัตย์ที่ขัดแย้งกัน

จุดมุ่งหมายของบทเรียน

ในบทเรียนนี้นักเรียนจะได้เรียนรู้ว่า ในวิถีชีวิตประจำวันผู้คนต้องเผชิญกับความซื่อสัตย์ที่อาจขัดแย้งกันทางปฏิบัติ อาจเป็นความขัดแย้งของความซื่อสัตย์ต่อตนเองและระดับอื่น ๆ การตัดสินใจเลือกปฏิบัติจึงต้องมีหลักเกณฑ์พิจารณา

แบบฝึกหัดเพื่อคิดวิเคราะห์

กิจกรรมที่ 1

ให้นักเรียนพิจารณากรณีต่าง ๆ ต่อไปนี้ ช่วยกันคิด... กรณีที่ต้องตัดสินใจ ระหว่างความซื่อสัตย์ที่ขัดแย้งกัน ศึกษาตัวอย่างการคิดวิเคราะห์ท้ายแบบฝึกหัดนี้

เหตุการณ์/สถานการณ์	พฤติกรรมเพื่อแสดงความซื่อสัตย์
1. เพื่อนมอบของขวัญวันเกิดให้เรา...ถามว่าชอบไหม	ชอบ/ไม่ชอบ
2. เมื่อไปเยี่ยมคนไข้ อาการหนัก	ดูแย่มากแล้วนะนี่ /วันนี้ดูสดชื่นนะ
3. เพื่อนสวมชุดใหม่	ไม่สวยไม่เหมาะกับเธอเลย/ ก็น่ารัก
4. คุณแม่ทำอาหารพิเศษให้ทาน	ไม่อร่อยเลย/ดูน่าทานครับแม่

ความซื่อสัตย์

ความซื่อสัตย์ แสดงถึงลักษณะของคุณธรรมในแง่บวก เช่น ความจริงใจ และความตรงไปตรงมา การงดเว้นการโกหก งดเว้นการคดโกงหรือการลักขโมย ความซื่อสัตย์เป็นค่านิยมที่คาดหวังของบุคคลและองค์กร บุคคลและองค์กรที่ไม่มีความซื่อสัตย์อาจนำมาซึ่งความฉ้อฉล และนำไปสู่การตัดสินใจรับสินบน และคอร์รัปชัน อันเป็นปัญหาของสังคมและประเทศชาติ

การดำเนินชีวิตในสังคม ความซื่อสัตย์สุจริตเป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็น ทั้งซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่นจึงต้องปลูกฝังและสร้างสำนึกเกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริต และให้เห็นโทษของการไม่ซื่อสัตย์สุจริตว่าจะส่งผลต่อตนเองและสังคมอย่างไรบ้าง

การสรุปบทเรียน

ให้นักเรียนอ่านบททวน “จุดมุ่งหมายของบทเรียน” และให้อธิบายว่าได้บรรลุวัตถุประสงค์ของบทเรียนนี้มากน้อยเพียงใด

ตัวอย่าง การคิดวิเคราะห์

หากต้องตอบเพื่อนของเธอตามตรงว่า ชุดใหม่ที่เธอสวมใส่วันนี้ ไม่สวยเลย

สิ่งที่ตามมา คือ.....

เราจะทำอย่างไร ระหว่างความซื่อสัตย์ กับ การโกหก

.....

.....

.....

.....

.....

กิจกรรมที่ 2

1) ให้นักเรียนอ่านกรณีตัวอย่างต่อไปนี้

สมพล เคยเป็นโจรปล้นทรัพย์สินของผู้อื่น และฆ่าคนตายต่อมาเขากลับตัวกลับใจเล็ก เป็นโจร แต่งงานมีครอบครัว มีลูก 3 คน ประกอบอาชีพสุจริต โดยที่ลูกและภรรยา รวมทั้งคนอื่นๆ ในหมู่บ้านไม่มีใครรู้ว่าเขาเคยเป็นโจรมาก่อน

ต่อมาอีก 6 ปี เขาได้ข่าวว่า ตำรวจจับตัวคนร้ายได้ โดยคิดว่าคนผู้นั้นคือเขา ศาลสั่งลงโทษให้ประหารชีวิต ในฐานะที่ฆ่าเจ้าทรัพย์ตาย ซึ่งเขารู้ดีว่าเป็นการจับผิดตัว

ในขณะที่ทราบข่าว เขามีความรู้สึก 2 ประการ คือ

ประการที่ 1 คิดที่ติดตัวเขาจะได้สิ้นสุดลง เพราะตำรวจคิดว่าจับตัวคนร้ายได้แล้ว คงไม่สืบสวนต่อ ทำให้เขาพ้นจากความผิดโดยปริยาย

ประการที่ 2 รู้สึกสงสารชายคนนั้น ซึ่งต้องมาเป็นผู้รับผิดชอบแทนเขา

อันที่จริงแล้วเขาก็อยากจะไปปรับผิดกับตำรวจว่าเขาเป็นคนร้ายที่แท้จริง แต่เนื่องจากเป็นห่วงลูก ๆ และภรรยา ถ้าเขาตายไป ใครจะเป็นผู้ดูแลครอบครัว

2) ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มเป็น 5 กลุ่ม พิจารณาตอบคำถาม และหาเหตุผลประกอบ และนำเสนอคำตอบที่กลุ่มตัดสินใจเลือก... ถ้าท่านเป็นสมพล จะทำอย่างไร ให้เหตุผลประกอบ

การสรุปบทเรียน

ให้นักเรียนอ่านบททวน “จุดมุ่งหมายของบทเรียน” และให้อธิบายว่าได้บรรลุวัตถุประสงค์ของบทเรียนนี้มากน้อยเพียงใด

หน่วยที่ 4

การนำไปใช้ บทสรุป ประเมิน

วัตถุประสงค์ของหน่วย

ในหน่วยนี้ นักเรียนจะได้เรียนรู้และฝึกคิดวิเคราะห์เพื่อประเมินความซื่อสัตย์ ทั้งในระดับบุคคล ระดับองค์กรหรือสถาบัน และระดับประเทศชาติ นักเรียนจะเห็นถึงวิธีการประเมินอย่างง่าย ๆ ซึ่งจะเป็นแนวทางให้นักเรียนได้รู้จักนำไปใช้ และประมวลความรู้ที่ได้เรียนมาจากบทก่อน ๆ มาฝึกใช้ในการประเมิน

ผู้สอนอาจให้นักเรียนเขียนสิ่งที่คาดว่าจะได้เรียนรู้จากการศึกษาในหน่วยนี้มา 3 ข้อ บันทึกสิ่งที่คาดว่าจะได้เรียนรู้ลงในสมุดบันทึก และทบทวนสิ่งที่บันทึกไว้นี้อีกครั้งเมื่อจบการเรียนรู้ในหน่วยนี้

บทที่ 8 ท่านเป็นคนที่มีความซื่อสัตย์หรือไม่

จุดมุ่งหมายของบทเรียน

นักเรียนจะได้สำรวจหรือประเมินว่าตนเองมีความซื่อสัตย์หรือไม่ ในระดับใด และต้องพัฒนาปรับปรุงอย่างไร โดยใช้แนวทางจากคำถามต่าง ๆ

แบบฝึกหัดเพื่อคิดวิเคราะห์

กิจกรรมที่ 1

ให้นักเรียนทุกคนทำแบบประเมินต่อไปนี้ อย่างซื่อสัตย์
ฉันเป็นคนซื่อสัตย์หรือไม่

จริง	ไม่จริง	การกระทำ
☐	☐	ฉันจริงใจและตรงไปตรงมา
☐	☐	ฉันไม่เคยโกหกหลอกลวงหรือขโมย
☐	☐	ฉันไม่ได้ตั้งใจที่จะทำให้ใครเกิดความเข้าใจผิดหรือโกรธกัน
☐	☐	ฉันยอมรับผิดเมื่อมาโรงเรียนสายหรือทำผิดระเบียบ
☐	☐	ฉันไม่เคยเปิดเผยความลับของเพื่อน
☐	☐	ฉันเคยเก็บของ/เงิน ได้นำแจ้งเพื่อคืนเจ้าของ
☐	☐	ฉันข้ามถนนโดยใช้ทางม้าลาย /สะพานลอยเสมอ
☐	☐	ฉันไม่เคยลัดคิว
☐	☐	ฉันไม่เคยแอบดู หรือลอกข้อสอบเพื่อน
☐	☐	ฉันไม่เคยหยิบของเพื่อนมาใช้โดยไม่ได้รับอนุญาต
☐	☐	ฉันไม่เคยผิดคำสัญญากับพ่อแม่เพื่อน หรือใคร ๆ

ความซื่อสัตย์นั้น...ต้องทำให้ได้ทุกข้อ...เพราะมันไม่ยากเลย

การอ่านและอภิปราย

ให้นักเรียนอ่านพร้อมกัน หรืออาจเป็นนักเรียนเป็นกลุ่ม และให้อ่านพร้อมๆ กันทั้งกลุ่ม สำหรับแต่ละส่วนของเนื้อหาต่อไปนี้

สิ่งดี ๆ ที่จะเกิดขึ้นเมื่อเราพูดความจริง เรื่องง่าย ๆ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของความซื่อสัตย์ บางครั้งการทำ ความดี มีความซื่อสัตย์ที่เป็นจิตฝ่ายสูง อาจพ่ายแพ้ต่อความมักง่าย สะดวก และผลประโยชน์ส่วนตัว ดังนั้น บุคคลควรแยกแยะความแตกต่างระหว่าง “ฉันอยากทำ” กับ “ฉันไม่ควรทำ”

ผู้ที่ซื่อสัตย์กับตัวเองจะ...

- รับผิดชอบในการกระทำของตัวเองและไม่โทษคนอื่น
- แสดงออกให้ตรงกับความคิด ความรู้สึกของตนเอง
- เผชิญหน้ากับปัญหาที่เกิดขึ้น ถ้าหากคุณกำลังนึกถึงการโกหกให้คิดถึงผลที่จะตามมา
- เชื่อมั่นในความซื่อสัตย์แม้เมื่อต้องอยู่กับสถานการณ์ใด ๆ หรือความคิดเห็นของคนอื่น

ง่าย ง่าย...เริ่มปฏิบัติตนให้เป็นคนซื่อสัตย์ได้

1. ตั้งปณิธานว่า จะเป็นผู้มีความจริงใจ พูดจริง ทำจริง ทำตามที่ตั้งปณิธานไว้
2. เมื่อรับปากใครแล้ว ต้องปฏิบัติตามที่ได้ให้วาจาไว้ ถ้ามีเหตุทำให้เราไม่สามารถปฏิบัติตามได้ ต้องชี้แจงและแสดงเหตุผลให้แจ่มชัด
3. พูดความจริงเสมอ เมื่อทำผิด ก็ต้องยอมรับผิดอย่างกล้าหาญ ต้องไม่โยนความผิดของตนให้คนอื่นหรือปิดความรับผิดชอบ
4. รับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน
5. ไม่โลภ ไม่อยากได้ของคนอื่น

การนำไปใช้

1. พูดความจริง ไม่ว่าผลกระทบบจะเป็นอย่างไร
2. ทำตัวเป็นที่น่าเชื่อถือ ทำตามสัญญา
3. ตรงไปตรงมา บอกความคิดเห็นของตน ตรงตามแบบที่คิด
4. กล้าเปิดเผยความจริง “พูดออกไป” เมื่อมีความจำเป็นจะต้องบอกกับผู้อื่น แสดงความรู้สึก ของตนให้เขาได้รับรู้ แสดงออกในเชิงบวก แม้เมื่อเกิดวิกฤต
5. จักแยกแยะประโยชน์ส่วนตัวส่วนรวม

6. ไม่ลัทธิขโมย

7. การดูแลให้ความช่วยเหลือปกป้องเพื่อนและครู รวมทั้งมอบสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับเขา อย่างจริงใจ เต็มใจ

เตือนสติตนเองเสมอ

“ชื่อกินไม่หมด คดกินไม่นาน” หรือ “คดในข้อ งอในกระดูก”

พฤติกรรมที่แสดงถึงความซื่อสัตย์ เมื่อท่าน...

- ทำการบ้านด้วยตนเอง
- พูดกับเพื่อนด้วยความจริง
- อธิบายเหตุผลที่แท้จริงเมื่อไม่ได้ทำการบ้าน
- ไม่ทุจริตในการสอบ
- ทำความสะอาดห้องพักเมื่อได้สัญญาไปแล้ว
- คืนเงินให้แคชเชียร์เมื่อเธอทอนเงินให้ท่านผิดพลาด
- เขียนรายงานด้วยตัวเองแทนการคัดลอก
- ยอมรับเมื่อทำผิดพลาด
- เก็บความลับของเพื่อน
- ส่งคืนกระเป๋าที่เต็มไปด้วยเงินให้เจ้าของเมื่อท่านพบ

10 เคล็ดลับสำหรับความสำเร็จยิ่งขึ้น เพื่อท่านจะได้พูดความจริง

1. มุ่งมั่นที่จะพูดความจริงและให้เกียรติกับความจริงนั้น
2. บอกผู้ที่เกี่ยวข้อง เรื่องการมุ่งมั่นที่จะพูดความจริงและความคืบหน้าของท่าน
3. คิดก่อนพูดคำตอบที่ไม่น่าไว้วางใจ ในการอธิบายหรือให้เหตุผล
4. ระวังเมื่อคิดจะใช้วิธีการที่พูดเกินจริง เสียดสี หรือประชด
5. ระวังเมื่อคิดจะไม่ให้เปิดเผยความจริงหรือเกินเลยแม้เพียงส่วนหนึ่งของมัน
6. อย่าสนุกสนานกับการพูดเล่นเล็ก ๆ น้อย ๆ ในช่วงเวลาที่ไม่อยู่ในการควบคุม
7. หากคิดโกหก จงนั่งเงียบเสียดีกว่า
8. จงจับข้อความโกหกของตัวเองกลืนลงไปปาก และพูดความจริงแทน
9. ให้พูดคุยกับตัวเองอย่างเงียบ ๆ และขอให้นึกถึงสิ่งที่ดีที่สุดที่เรา กำลังทำ
10. เพื่อความสำเร็จที่จะรักษาสุขภาพจิตของท่าน จงพูดความจริงแม้ในขณะที่ยุ่งยากลำบากใจ

กิจกรรมที่ 2

ให้นักเรียนจับคู่ วิเคราะห์ สุภาษิตและคำกล่าวที่เกี่ยวกับความซื่อสัตย์ต่อไปนี้ อธิบายและแลกเปลี่ยนกับเพื่อนร่วมชั้นเรียน หลังกิจกรรมให้นำประโยคเหล่านี้ ติดไว้ในที่สาธารณะเพื่อเตือนใจ

- ความจริงนั้นมิได้อยู่แล้วมีเพียงความเท็จที่ต้องมีการคิดค้น (George Braque)
- ความจริงมี ความสำคัญมากกว่าข้อเท็จจริง (Frank L. Wright)
- ในภูเขาแห่งความจริงนั้น คุณจะไม่เคยปีนขึ้นไปในทางที่ผิดเลย (Nietzsche)
- หากคุณพูดความจริง คุณจะมียานางไม่มีที่สิ้นสุด
- ความจริงที่เป็นอันตราย ยิ่งดีกว่าการโกหกที่เป็นประโยชน์ (Thomas Mann)
- ความซื่อสัตย์เป็นนโยบายที่ดีที่สุด
- ความซื่อสัตย์เป็นบทแรกในหนังสือของภูมิปัญญา (Thomas Jefferson)
- หนึ่งในความเท็จ ทำลายพันความจริง (Ashanti)

กิจกรรมที่ 3

ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มพิจารณาข้อต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ แสดงความคิดเห็นร่วมกันว่าเป็นประเด็นความซื่อสัตย์อย่างไร กรณีที่เป็นประเด็นที่ไม่ซื่อสัตย์ กรณีนั้นจะส่งผลร้ายแรงอย่างไร และควรมีแนวทางการแก้ไขป้องกันอย่างไร

1. ให้ข้อมูลที่บิดเบือนจากความเป็นจริง
2. ปฏิเสธและไม่ยอมรับความผิดพลาดที่เกิดขึ้น โดยมักอ้างถึงผู้อื่นอยู่เสมอ
3. เปิดเผยข้อมูลของหน่วยงาน องค์กร หรือสถาบันที่อาจสร้างความขัดแย้งหรือปัญหาขึ้น
4. ละเมิดระเบียบหรือกฎของส่วนราชการอยู่เสมอ
5. เก็บทรัพย์สินของคนอื่นมาเป็นของส่วนตัว
6. ไม่รักษาทรัพย์สินของราชการ และเก็บทรัพย์สินของราชการ ขององค์กร หรือสถาบันเป็นของตัวเอง
7. ไม่เตือนหรือแจ้งผู้ทำผิดกฎระเบียบของส่วนราชการ องค์กร หรือสถาบัน
8. นำข้อมูลของผู้อื่นมาเปิดเผย
9. ไม่ทำงานเต็มความสามารถ ใช้เวลาของราชการ องค์กร หรือสถาบันไปในการหาประโยชน์ส่วนตัว
10. ใช้หน้าที่การงานเพื่อหาประโยชน์ส่วนตัว

- สำหรับกิจกรรมที่ 2 และกิจกรรมที่ 3 ให้ผู้สอนใช้เวลาเพื่อการคิดวิเคราะห์และอภิปรายอย่างทั่วถึงทั้งชั้นเรียน เพื่อเป็นการสร้างให้เกิดความชัดเจนต่อความซื่อสัตย์ในแต่ละประเด็น ซึ่งล้วนเป็นสิ่งที่ปรากฏการณ์จริงในสังคม หากมีการอภิปรายอย่างทั่วถึงกว้างขวางแล้ว จะช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาความเข้าใจ และสามารถนำไปสู่การประเมิน การเปรียบเทียบกับกรณีต่าง ๆ ที่อาจพบได้อีกได้ง่ายขึ้น

กิจกรรมเสนอแนะ

กิจกรรมเสนอแนะนี้ จะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวันของนักเรียนที่ผู้สอนอาจให้นักเรียนทำด้วยตัวเองหรือเป็นกลุ่มย่อยก็ได้ จากนั้นให้นักเรียนเสนอผลงานที่ได้ต่อชั้นเรียน

1. ทำกิจกรรมได้วาที ในหัวข้อ “ความซื่อสัตย์เป็นคุณลักษณะประจำตัวที่ดีที่สุด”
2. อภิปราย เกี่ยวกับความหมายของคำ “โกหก” คืออะไร
3. ค้นหาผู้ที่มี หรือแสดงให้เห็นว่า เขา/เธอ มีความซื่อสัตย์
4. ใครบ้างที่เคยเรียกร้องหรือมีส่วนร่วมในการเรียกร้อง แสดงความคิดเห็นให้กับประชาชน ที่ได้รับการปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม หรือผิดจรรยาบรรณอื่น ๆ
5. ตรวจสอบความซื่อสัตย์สุจริตในการโฆษณา การนำเสนอข่าวในหนังสือ หรือทีวี
6. ค้นคว้าความสัมพันธ์ของความซื่อสัตย์กับสุขภาพทางจิตใจ
7. ค้นคว้าเกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริตจากผลการวิจัยทางวิทยาศาสตร์หรือทางการแพทย์
8. ศึกษาเปรียบเทียบความซื่อสัตย์กับสถิติอาชญากรรม วิเคราะห์ว่าปัญหาอันเนื่องมาจากความซื่อสัตย์สุจริตนั้น สูงขึ้นหรือลดลง
9. หาวิธีการในโรงเรียนในการจัดการกับการทุจริต การโกง การขโมย การโกหก และปัญหาอื่นที่เกี่ยวกับความซื่อสัตย์
10. สสำรวจ ค้นคว้าหาวิธีการที่จะทำให้นักเรียนมีความซื่อสัตย์
11. รวบรวมข้อมูลของผู้คน ตลอดจนประวัติศาสตร์ที่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับความซื่อสัตย์ของพวกเขา
12. อ่านและเขียนเรื่องราวเกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริต หรือทุจริต

บทที่ 9 เราจะวัดหรือประเมิน ความซื่อสัตย์ได้อย่างไร

จุดมุ่งหมายของบทเรียน

ในบทเรียนนี้ นักเรียนจะได้เข้าใจว่าความซื่อสัตย์เป็นคุณลักษณะที่สังคมให้ความสำคัญและส่งเสริมโดยมีการพัฒนาให้ดียิ่งๆ ขึ้น และเพื่อนำความรู้ทั้งหมดไปใช้ในการพัฒนาความซื่อสัตย์ นักเรียนต้องเรียนรู้แนวทางการวัดประเมินที่มีการพัฒนาใช้กันขึ้น

เกริ่นนำ บทเรียน

ให้นักเรียนอ่าน “จุดมุ่งหมายของบทเรียน” ในหนังสือเรียน

แบบฝึกหัดเพื่อคิดวิเคราะห์

กิจกรรมที่ 1

ให้นักเรียนใช้เวลาประมาณ 10 นาที แสดงความคิดเห็นต่อเกณฑ์การประเมินความซื่อสัตย์ของบุคลากรหน่วยงานหนึ่ง ซึ่งใช้เกณฑ์ประเมินพฤติกรรมความซื่อสัตย์ออกเป็น 3 ระดับ และให้นักเรียนอภิปรายร่วมกันในชั้นเรียน

ระดับ	ลักษณะพฤติกรรม
ระดับที่ 1 ต่ำกว่ามาตรฐาน	<ul style="list-style-type: none"> ให้ข้อมูลที่บิดเบือนจากความเป็นจริง เป็นเหตุให้เกิดปัญหาหรือความเข้าใจผิดได้ หลีกเลี่ยงการตักเตือนหรือแจ้งผู้ที่ทำผิดระเบียบหรือกฎขององค์กร ปฏิเสธและไม่ยอมรับความผิดพลาดที่เกิดขึ้นโดยมักจะอ้างถึงผู้อื่นอยู่เสมอ ละเมิดระเบียบหรือกฎขององค์กรอยู่เสมอ ดูแลและรักษาทรัพย์สินและผลประโยชน์ขององค์กรบ้างเป็นบางครั้ง ตักเตือนหรือแจ้งผู้ที่ทำผิดระเบียบหรือกฎขององค์กรเท่าที่จำเป็น ไม่ประพฤติตนตามระเบียบหรือกฎขององค์กรเป็นบางครั้ง

ระดับ	ลักษณะพฤติกรรม
ระดับที่ 2 มาตรฐาน	<ul style="list-style-type: none"> รับฟังและไม่นำข้อมูลของผู้อื่นมาเปิดเผย ดูแลและรักษาทรัพย์สินและผลประโยชน์ขององค์กรอยู่เสมอ ไม่นำทรัพย์สินขององค์กรมาใช้ประโยชน์ส่วนตัว ประพฤติตนตามระเบียบหรือกฎขององค์กรอยู่เสมอ ไม่เปิดเผยข้อมูลของหน่วยงานที่อาจสร้างความขัดแย้งหรือปัญหาให้เกิดขึ้นได้ ให้ข้อมูลที่ถูกต้อง ชัดเจน และเหมาะสมกับกลุ่มคน เวลา และสถานการณ์ ตักเตือนสมาชิกในทีมเมื่อทำผิดระเบียบหรือกฎขององค์กร ยอมรับและหาทางแก้ไขความผิดพลาดที่เกิดขึ้นจากการทำงานของตนเอง แจ้งผู้ที่เกี่ยวข้องเมื่อพบเห็นพนักงานทำผิดระเบียบหรือกฎขององค์กร
ระดับที่ 3 สูงกว่ามาตรฐาน	<ul style="list-style-type: none"> ปลูกจิตสำนึกให้สมาชิกทั้งภายในและภายนอกหน่วยงาน มีจรรยาบรรณและคุณธรรมในการทำงานและในวิชาชีพของตน นำทรัพย์สินของตนเองมาใช้เพื่อให้การทำงานประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด

ตัวอย่าง การประเมิน ตรวจสอบความซื่อสัตย์ของบุคคล

ในบางครั้งอาจจะอยากรู้ว่าคนที่ท่านรู้จักมีความซื่อสัตย์มากน้อยแค่ไหน วิธีง่ายๆ ในการพิสูจน์ดังตัวอย่าง

เมื่อท่านมีโอกาสดูจะต้องให้เงินกับเพื่อนจำนวนหนึ่ง เช่น คนรับรู้ว่าจะได้รับเงิน 80 บาท ให้ท่านลองส่งเงินเป็นธนบัตรใบละ 20 บาท ไป 5 ใบ หรือเป็นจำนวน 100 บาท นั้นเอง แล้วแกล้งทำเป็นไม่รู้เรื่อง จากนั้นให้สังเกตว่าเขาจะอย่างไรหรือจะคืนท่านไหม สำหรับเงินจำนวนน้อยนี้หากเขาคืนก็ถือว่าเป็นการทดสอบ และหากมีโอกาสอีก ให้ทดสอบเป็นเงินจำนวนมากขึ้น ดูว่าเขาจะคืนไหม หากเขายังคืนให้ก็นับว่าเพื่อนของท่านคนนั้นมีความซื่อสัตย์

สำหรับผู้สอน

- เมื่อจบการศึกษาในหน่วยการเรียนรู้ความซื่อสัตย์นี้แล้ว ให้นักเรียนแบ่งปันความคาดหวังที่เขียนไว้ว่าจะได้เรียนรู้สิ่งใดจากการศึกษาในหน่วยการเรียนรู้นี้ไว้ 3 ข้อ ตั้งแต่เริ่มต้นเรียน และนำเสนอสิ่งที่ได้เรียนรู้ทั้งหมดที่บันทึกไว้ในบันทึกหลังการเรียนจบรวมกับชั้นเรียนด้วย

บรรณานุกรม

หนังสือและเอกสารหลัก

ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2552) *หลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). *แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง (2555). *รายงานสรุป การสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาหลักสูตรสร้างสำนึกพลเมือง : รากฐานประชาธิปไตยในบริบทไทย (Civics and Citizenship Education : Workshop on Curriculum Development)* กรุงเทพฯ. สถาบันพระปกเกล้า. (เอกสารอัดสำเนา)

สำนักส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง สถาบันพระปกเกล้า. (2554). *รากฐานประชาธิปไตย (Foundations of Democracy)* ฉบับแปล. กรุงเทพฯ : บริษัทธรรมดาเพรส จำกัด, 2554.

Center for Civic Education. (2005). *Foundations of Democracy*. CA., USA.

Center for Civic Education. (2006). *Project Citizen : We the People Portfolio-Based Program, Level 1*. CA., USA.

ความซื่อสัตย์

ข่าว นางสาวพอ พาคลี. ตัวอย่างความซื่อสัตย์. สืบค้นเมื่อวันที่ 30 มกราคม 2555 จาก
<http://www.gunsandgames.com/smf/index.php?topic=89311.0>

ข่าว แท็กซี่พลเมืองดี สืบค้นเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2556 จาก
<http://www.dailynews.co.th/Content/tags/%E0%B9%80%E0%B8%94%E0%B8%A5%E0%B8%B4%E0%B8%99%E0%B8%B4%E0%B8%A7%E0%B8%AA%E0%B9%8C%E0%B8%AD%E0%B8%AD%E0%B8%99%E0%B9%84%E0%B8%A5%E0%B8%99%E0%B9%8C>

รายชื่อคณะกรรมการ

คณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรสร้างสำนึกพลเมือง : รากฐานประชาธิปไตยในบริบทไทย

เลขาธิการสถาบันพระปกเกล้า (ศาสตราจารย์ ดร. บวรศักดิ์ อุวรรณโณ) กรรมการที่ปรึกษา	
นายวิวัฒน์ ชัยภาคภูมิ	ประธานกรรมการ
เลขาธิการสำนักงานสภาการศึกษา หรือผู้แทน	กรรมการ
รองศาสตราจารย์ ดร.ปธาน สุวรรณมงคล	กรรมการ
นายวิลาศ โสहितกุล	กรรมการ
นางแสงระวี วาจาวุธ	กรรมการ
นายกู้เกียรติ ภูมิรัตน์	กรรมการ
ดร.พิมล หรือตระกูล	กรรมการ
นางวันเพ็ญ สุทธากาศ	กรรมการ
นางอังสนา พิไสยสามนต์เขต	กรรมการ
นายพิเชษฐ ยังตรง	กรรมการ
ดร.เฉลิมชัย พันธุ์เลิศ	กรรมการ
นายศุภณัฐ เพิ่มพูนวิวัฒน์	กรรมการ
นางสาวศรัณยู หมั่นทรัพย์	กรรมการและเลขานุการ
นางสาวจรรุวรรณ แก้วมะโน	ผู้ช่วยเลขานุการ
นางสาวจินห์จุฑา ลิ้มสวัสดิ์	ผู้ช่วยเลขานุการ

คณะกรรมการบริหารหลักสูตรรากฐานประชาธิปไตยเพื่อพลเมืองไทยที่พึงปรารถนา

เลขาธิการสถาบันพระปกเกล้า (รองศาสตราจารย์ วุฒิสาร ตันไชย) กรรมการที่ปรึกษา	
นายวิวัฒน์ ชัยภาคภูมิ	ประธานกรรมการ
รองศาสตราจารย์ ดร.ปธาน สุวรรณมงคล	กรรมการ
นายวิลาศ โลहितกุล	กรรมการ
นางแสงระวี วาจาอุท	กรรมการ
นางวันเพ็ญ สุทธากาศ	กรรมการ
นายกู้เกียรติ ภูมิรัตน์	กรรมการ
นางอังสนา พิไสยสามนต์เขต	กรรมการ
นายพิเชฐ ยิ่งตรง	กรรมการ
นางอารี ชมภู	กรรมการ
นายศุภณัฐ เพิ่มพูนวิวัฒน์	กรรมการ
นางสาวศรัณยู หมั่นทรัพย์	กรรมการและเลขานุการ
นางสาวจินห์จุฑา ลิ้มสวัสดิ์	ผู้ช่วยเลขานุการ
นางสาวสุพรรณณี รักษาศรี	ผู้ช่วยเลขานุการ

ชื่อหนังสือ รากฐานประชาธิปไตยเพื่อพลเมืองไทยที่พึงปรารถนา - ความซื่อสัตย์

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

รากฐานประชาธิปไตยเพื่อพลเมืองไทยที่พึงปรารถนา

หนังสือ. -- กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า, 2558. 84 หน้า.

ISBN 978-974-.....

ที่ปรึกษา	วิฑูรย์ ชัยภาคภูมิ	
บรรณาธิการ	ศุภณัฐ เพิ่มพูนวิวัฒน์ ศรัณยู หมั่นทรัพย์	
คณะผู้เขียน	กิตติภัททาณัฐ ศุภวิชญ์พิสิฐกุล จากรุวรรณ แก้วมะโน มนตรี กรรพุมมาลย์ ศิริินภา กรรพุมมาลย์ ศรัณยู หมั่นทรัพย์ สันติศักดิ์ ผุดเอียด อารี ชมภู	จินห์จุฑา ลี้มสวัสดิ์ พิเชษฐ ยิ่งตรง วันเพ็ญ สุทธากาศ ศุภณัฐ เพิ่มพูนวิวัฒน์ สราญรัตน์ อ้วนละมัย สุทธิชัย ปัญญาโรจน์ อังสนา พิไลยสามนต์เขต
พิธีพิมพ์อักษร	ระพีพรรณ ทิวสระแก้ว	
สสม.	.....	
ราคา	.....	
พิมพ์ครั้งที่ 1	กันยายน 2558 จำนวน ..... เล่ม	
สงวนลิขสิทธิ์	© 2558	
ลิขสิทธิ์ของสถาบันพระปกเกล้า		
พิมพ์ที่	.....	
จัดพิมพ์โดย	สำนักส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง สถาบันพระปกเกล้า ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษาฯ อาคารรัฐประศาสนภักดี ชั้น 5 (โซนทิศใต้) เลขที่ 120 หมู่ 3 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210 http://www.kpi.ac.th โทรศัพท์ 0-2141-9600 โทรสาร 0-2143-8181	

คำนำ

ภาวศึกษาอบรมเพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจ ได้ฝึกฝนทักษะ และบ่มเพาะทัศนคติที่ดีต่อการเป็นพลเมืองประชาธิปไตยที่มีคุณภาพนั้นมีบทบาทอย่างมากต่อทุกประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย เพราะความเข้าใจอย่างลึกซึ้งต่อรากฐานความเป็นประชาธิปไตย และการได้ฝึกฝนคุณลักษณะที่เหมาะสมกับการเป็นพลเมืองคุณภาพนั้นมีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประชาธิปไตย การมีส่วนร่วม สันติสุข และความเจริญก้าวหน้าของประเทศ

สถาบันพระปกเกล้า ได้จัดการศึกษาอบรมแก่ประชาชนทั่วไปมาตลอดระยะเวลา 17 ปี และตระหนักในความสำคัญของความรู้ที่เป็นรากฐานของประชาธิปไตยที่ต้องเสริมสร้างให้กับประชาชนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะเยาวชนอันเป็นรากฐานของสังคม ดังนั้นเพื่อสร้างความเข้มแข็งของความเป็นประชาธิปไตยและเตรียมพลเมืองไทยให้เป็นพลเมืองประชาธิปไตยที่มีคุณภาพและเป็นฐานรากมั่นคงของสังคมต่อไป สำนักส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง สถาบันพระปกเกล้า จึงได้พัฒนาหลักสูตรรากฐานประชาธิปไตยเพื่อพลเมืองไทยที่พึงปรารถนาขึ้น

หลักสูตรดังกล่าวพัฒนาขึ้นจากงานวิจัยและประสบการณ์ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างและพัฒนาความเป็นพลเมือง เพื่อให้มีความเหมาะสมกับบริบทสังคมและตอบสนองความต้องการพัฒนาพลเมืองของสังคมไทย โดยยังคงหลักการประชาธิปไตยไว้เป็นสำคัญ และหวังให้เป็นหลักสูตรที่สามารถนำไปใช้ในชั้นเรียนและในชุมชนได้อย่างกว้างขวาง

สำหรับหนังสือหลักสูตรและคู่มือ รากฐานประชาธิปไตยเพื่อพลเมืองไทยที่พึงปรารถนาเล่มนี้ จัดพิมพ์ขึ้นเพื่อใช้ในการเรียนการสอนสำหรับชั้นเรียนและในการฝึกอบรมสำหรับชุมชนที่จะเป็นประโยชน์ยิ่งหากมีการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ตามวัตถุประสงค์การสร้างวิถีประชาธิปไตยที่มีฐานรากประชาธิปไตยและพลเมืองไทยที่มีคุณภาพและเป็นที่ยั่งยืนต่อไป

นาย วิฑูรย์ ชัยภาคภูมิ
รองเลขาธิการ สถาบันพระปกเกล้า
ประธานคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตร
กันยายน 2558

คำนำในการจัดพิมพ์

หนังสือหลักสูตรและคู่มือ รากฐานประชาธิปไตยเพื่อพลเมืองไทยที่พึงปรารถนา เล่มนี้ สำนักส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง สถาบันพระปกเกล้า ผลิตขึ้นเพื่อให้ประกอบการเรียนการสอนที่สามารถใช้ได้ทั้งในห้องเรียนและการฝึกอบรมทั่วไป ทางสำนักส่งเสริมการเมืองภาคพลเมืองได้รับความร่วมมือจากคณาจารย์และผู้ทรงคุณวุฒิ ปรับปรุงเนื้อหาและกรณีศึกษา เพื่อให้ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบริบทไทย

อย่างไรก็ตาม การออกแบบหลักสูตรที่เน้นการใช้กระบวนการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนได้ฝึกฝนและพัฒนาวิธีการคิดวิเคราะห์ การใช้หลักการและเหตุผลในการตัดสินใจ การยืนยันและปกป้องความคิดเห็นของตนเองนั้น เป็นกระบวนการที่ประกอบด้วยการสื่อสารเพื่อแลกเปลี่ยน ความคิดเห็น การรับฟัง การวิเคราะห์ความคิดเห็นที่แตกต่าง การแสดงเหตุผล การเสนอข้อโต้แย้ง และการฝึกฝนทักษะของการเป็นพลเมืองประชาธิปไตยอื่นๆ อีกหลายประการ ดังนั้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ดังกล่าว ผู้สอนต้องสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างผู้เรียนและผู้สอน และต้องมีการเตรียมการสอนเป็นอย่างดี

สำนักส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง สถาบันพระปกเกล้า ขอสนับสนุนการนำหนังสือนี้ไปใช้ถ่ายทอดเพื่อสร้างความเข้าใจ สร้างวิถีประชาธิปไตยที่มีฐานรากของความคิดที่ชัดเจน เพื่อพัฒนาพลเมืองไทยในระบอบประชาธิปไตยให้มีคุณภาพสืบต่อไป

นาย ศุภณัฐ เพิ่มพูนวิวัฒน์
ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง
สถาบันพระปกเกล้า
กันยายน 2558

สารบัญ

คำนำ	๓
คำนำในการจัดพิมพ์	๔
บทนำ	๗
• เป้าหมายของหลักสูตร	9
• หลักการสำคัญของหลักสูตร	9
• โครงสร้างและแนวทางการใช้หลักสูตร	10
• การสะท้อนประสบการณ์การเรียนรู้	17
• ประโยชน์ของหลักสูตร	19
หลักการสร้างการเรียนรู้เพื่อการเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ	20
• หลักการสร้างการเรียนรู้	20
• วิธีการสอน	21
• การประเมินผลการเรียนรู้	35
บทนำหน่วยการเรียนรู้	๓๗
หน่วยที่ 1 ความซื่อสัตย์ คืออะไร	๔๐
บทที่ 1 ความซื่อสัตย์ คืออะไร	41
บทที่ 2 ความซื่อสัตย์นั้น สำคัญอย่างไร	41

หน่วยที่ ๒ ประโยชน์และต้นทุนของความซื่อสัตย์	๔๗
บทที่ 3 ผลที่ตามมาจากการมีความซื่อสัตย์	48
บทที่ 4 ประเภทของความซื่อสัตย์	54
บทที่ 5 ประโยชน์และต้นทุนของการมีความซื่อสัตย์	61
หน่วยที่ ๓ การตัดสินใจปฏิบัติเมื่อความซื่อสัตย์ที่ขัดแย้งกัน	๕๕
บทที่ 6 แหล่งที่มาของความซื่อสัตย์	66
บทที่ 7 การตัดสินใจปฏิบัติเมื่อความซื่อสัตย์ที่ขัดแย้งกัน	69
หน่วยที่ ๔ การนำไปใช้ บทสรุป ประเมิน	๗๒
บทที่ 8 ท่านเป็นคนที่ซื่อสัตย์หรือไม่	73
บทที่ 9 เราจะวัดหรือประเมินความซื่อสัตย์ได้อย่างไร	78
บรรณานุกรม	๘๑
รายชื่อคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตร	๘๓
รายชื่อคณะกรรมการบริหารหลักสูตร	๘๔

บทนำ

หลักสูตรรากฐานประชาธิปไตย เพื่อพลเมืองไทยที่พึงปรารถนา

การวิปครองระบอบประชาธิปไตย มีเป้าหมายเพื่อสร้างสังคมที่มีความสุขและสันติ ด้วยหลักสิทธิเสรีภาพ และความเท่าเทียมกัน ที่พลเมืองต้องให้ความสำคัญและใช้เป็นหลักการพื้นฐานในการประพฤติปฏิบัติตนของพลเมืองและผู้ปกครองภายใต้ระบอบการปกครองดังกล่าว

ความรู้ ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ ต่อหลักการประชาธิปไตยจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุดของการพัฒนาสู่ความเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ เพราะความรู้ ความเข้าใจเหล่านั้นจะช่วยให้บุคคลมีวิถีการดำเนินชีวิตเป็นไปตามครรลองประชาธิปไตยได้ไม่ยาก

ในหลักสูตรรากฐานประชาธิปไตยเพื่อพลเมืองไทยที่พึงปรารถนานี้ นักเรียนจะได้เข้าใจความหมายของหลักการเหล่านั้นผ่านการฝึกฝนคุณลักษณะสำคัญ คือ ความมีวินัย ความซื่อสัตย์ ความมีเหตุผล ความรับผิดชอบ และจิตสาธารณะ โดยจะให้ทำความเข้าใจต่อสถานการณ์ต่างๆ เพื่อวิเคราะห์ว่าสถานการณ์ในชีวิตประจำวันนั้นเกี่ยวข้องกับหลักการประชาธิปไตยอย่างไร และในฐานะพลเมืองจะตัดสินใจอย่างไร จะปฏิบัติตนอย่างไร

นอกจากนี้ สาระสำคัญในหลักสูตรรากฐานประชาธิปไตยเพื่อพลเมืองที่พึงปรารถนา ยังสอดคล้องกับสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามกระบวนการวัดและประเมินผล ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งสามารถที่จะนำกระบวนการไปพัฒนาความคิดเชิงวิเคราะห์ และปรับใช้ได้ตามความเหมาะสมของ 8 กลุ่มสาระหลัก ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 คือ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย,คณิตศาสตร์, วิทยาศาสตร์, สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม, สุขศึกษาและพลศึกษา, ศิลปะ, การงานอาชีพและเทคโนโลยี, ภาษาต่างประเทศ

สมรรถนะของผู้เรียน

1. ความสามารถในการสื่อสาร
2. ความสามารถในการคิด
3. ความสามารถในการแก้ปัญหา
4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต
5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. มีวินัย
4. ใฝ่เรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง
6. มุ่งมั่นในการทำงาน
7. รักความเป็นไทย
8. มีจิตสาธารณะ

ท้ายที่สุด ทั้งหลักสูตรรากฐานประชาธิปไตยเพื่อพลเมืองไทยที่พึงปรารถนา และหลักสูตรการขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 มีกระบวนการและสาระสำคัญที่พัฒนาเยาวชนของชาติ ในด้านการใช้เหตุและผล การวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ และพัฒนาตามศักยภาพของวัย อันจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติต่อไป

เป้าหมายของหลักสูตร

1. เพื่อเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับรากฐานที่เป็นหลักของประชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
2. เพื่อพัฒนาทักษะต่างๆที่เกี่ยวข้องกับรากฐานเหล่านั้นเพื่อการเป็นพลเมืองที่ดีและเหมาะสมกับบริบทสังคมไทย
3. เพื่อสร้างความเข้าใจ ความเต็มใจ และทักษะในการใช้กระบวนการทางประชาธิปไตยในการตัดสินใจและจัดการกับปัญหาทั้งระดับส่วนตัวและระดับสาธารณะ

หลักการสำคัญของหลักสูตร

หลักการสำคัญของการสอนหลักสูตรรากฐานประชาธิปไตยเพื่อพลเมืองไทยที่พึงปรารถนา สำหรับใช้เป็นแนวทางในการสอน การเลือกใช้กิจกรรม หรือ การประยุกต์ใช้หลักสูตร มีดังนี้

1. เน้นกระบวนการเรียนการสอนที่สร้างทักษะและทัศนคติที่ดีต่อการคิดวิเคราะห์
2. ให้ความสำคัญกับหลักการประชาธิปไตย คือ หลักสิทธิ เสรีภาพ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม อันเป็นหลักสากล เพื่อสามารถใช้เป็นหลักในการวิเคราะห์และเป็นแนวทางในการตัดสินใจ
3. คำนึงถึงบริบทของสังคม วัฒนธรรมไทย ร่วมกับการเรียนรู้สังคม วัฒนธรรมอื่นไปพร้อมกัน

ดังนั้น บทบาทของการศึกษาสำหรับหลักสูตรนี้จึงเป็นไปเพื่อ

- 1) ช่วยให้นักเรียนมีความสามารถเพิ่มขึ้นในการ *เลือกสิ่งที่ดีที่สุดได้อย่างมีสติปัญญาด้วยตัวของเขาเอง*
- 2) ดังนั้น นักเรียนต้องเรียนรู้ว่าจะคิด *อย่างไร* มากกว่า *จะคิด อะไร*

การใช้หลักสูตรและการเรียนการสอนที่เป็นไปตามหลักพื้นฐานของปรัชญาการศึกษาและการพัฒนาพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยดังกล่าว จะส่งผลให้นักเรียนได้พัฒนาความมั่นใจ ความมีเหตุผลต่อหลักการและเกิดแนวทางปฏิบัติ และได้บ่มเพาะค่านิยมที่จำเป็นต่อการเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่มีคุณภาพ และพัฒนาสังคมการเมืองไทยให้ดียิ่งขึ้น

โครงสร้างและแนวทางการใช้หลักสูตร

เนื้อหาของหลักสูตรนี้ประกอบด้วยคุณลักษณะ 5 ประการ ได้แก่ ความมีวินัย ความซื่อสัตย์ ความมีเหตุผล ความรับผิดชอบ และ จิตสาธารณะ โดยเรียงลำดับการเรียนรู้ที่เน้นการฝึกฝนทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน ดังนี้

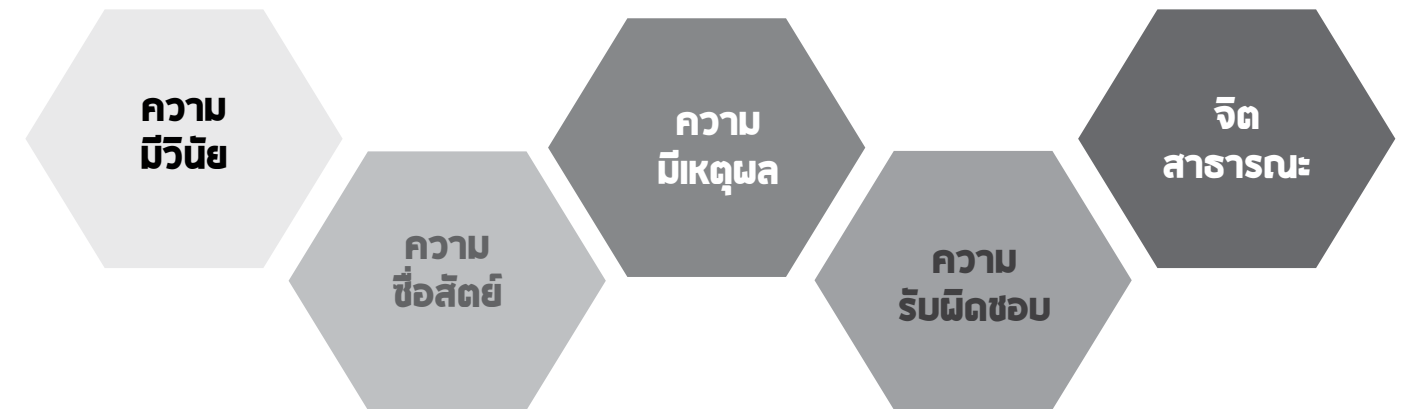
1. ขั้นตอนการทำความเข้าใจและสร้างแนวคิดที่สำคัญเกี่ยวกับคุณลักษณะของความเป็นพลเมือง โดยต้องรู้และตระหนักถึงความสำคัญของคุณลักษณะนั้นต่อสังคมประชาธิปไตยด้วย
2. ขั้นตอนการวิเคราะห์ประโยชน์ที่จะบุคคล ชุมชน และสังคมจะได้รับหากพลเมืองมีคุณลักษณะนั้น และต้นทุนหรือสิ่งที่บุคคล ชุมชน และสังคมต้องเสียสละหรืออุทิศให้หากพลเมืองมีคุณลักษณะดังกล่าว
3. ขั้นตอนการฝึกฝนทักษะการคิดวิเคราะห์เพื่อตัดสินใจเลือกหรือปฏิบัติต่อสถานการณ์ที่ขัดแย้งกัน หรือสถานการณ์ที่มีความสำคัญใกล้เคียงกัน
4. ขั้นตอนการนำความรู้ไปปฏิบัติ พัฒนา และสร้างความยั่งยืน ด้วยการรู้จักประเมินตนเอง ประเมินชุมชน และประเมินสังคม

โดยแต่ละคุณลักษณะจะพัฒนาเป็น 1 หน่วยการเรียนรู้ แต่ละหน่วยการเรียนรู้ประกอบด้วยหน่วยย่อย 4 หน่วย โดยมีบทบาทของหน่วยการเรียนรู้ที่เริ่มต้นด้วยพระบรมราชาธิราช และการอธิบายภาพรวมของหน่วยการเรียนรู้ว่าเป็นอย่างไร เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยอย่างไร จากนั้นจะลำดับหน่วยย่อยของทุก ๆ คุณลักษณะ ดังนี้

1. หน่วยที่ 1 เริ่มต้นที่การทำความเข้าใจกับนิยาม ความหมาย และความสำคัญของแต่ละคุณลักษณะ ซึ่งจะนำไปตามหลักและปรัชญาประชาธิปไตยในหลักการสำคัญของหลักสูตรดังกล่าวมาแล้ว
2. หน่วยที่ 2 การเรียนรู้ เกี่ยวประโยชน์และต้นทุนของการมีคุณลักษณะนั้น ๆ เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์และเลือกปฏิบัติในหน่วยต่อไป
3. หน่วยที่ 3 เรียนรู้สถานการณ์ต่างๆ โดยนำหลักการประโยชน์และต้นทุนมาวิเคราะห์เพื่อการตัดสินใจ
4. หน่วยที่ 4 ให้ความสำคัญกับการประเมินคุณลักษณะ การพัฒนา และการคงไว้ซึ่งคุณลักษณะที่สร้างขึ้นมานั้น

ทั้งนี้ แต่ละหน่วยย่อยจะประกอบด้วยบท ซึ่งประกอบด้วย กิจกรรมสร้างการเรียนรู้ระดับบุคคล กิจกรรมกลุ่มเพื่อฝึกฝนการทำงานร่วมกับบุคคลอื่น กรณีตัวอย่าง กรณีศึกษา คำถามจากภาพ และ เครื่องมือช่วยคิดในรูปของตาราง ผัง หรือ แผนภูมิ เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกฝนและพัฒนาทักษะในการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบและเป็นไปตามหลักการเรียนรู้ รวมทั้งการประยุกต์ใช้แนวความคิด ที่จะทำให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่เรียนรู้ของคุณลักษณะกับประสบการณ์ประจำวันของนักเรียน และช่วยให้นักเรียนเห็นความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตของพวกเขา กับสังคมและการเมือง จากใกล้ตัวไปไกลตัว จากสังคมเล็กไปสู่สังคมการเมืองของประเทศ และความรู้เกี่ยวกับประเทศอื่นๆ โดยเทคนิคการสอนจะเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมในการเรื่อง การแสดงความคิด การทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งจะมีรายละเอียดกล่าวถึงเทคนิคต่างๆ ดังจะกล่าวถึงใน *หลักการสร้างการเรียนรู้เพื่อการเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ* และ *วิธีการสอน* ต่อไป

หน่วยการเรียนรู้ 5 หน่วย ได้แก่

แต่ละหน่วยการเรียนรู้ประกอบด้วย บทนำ 1 บท และ หน่วยย่อย 4 หน่วย

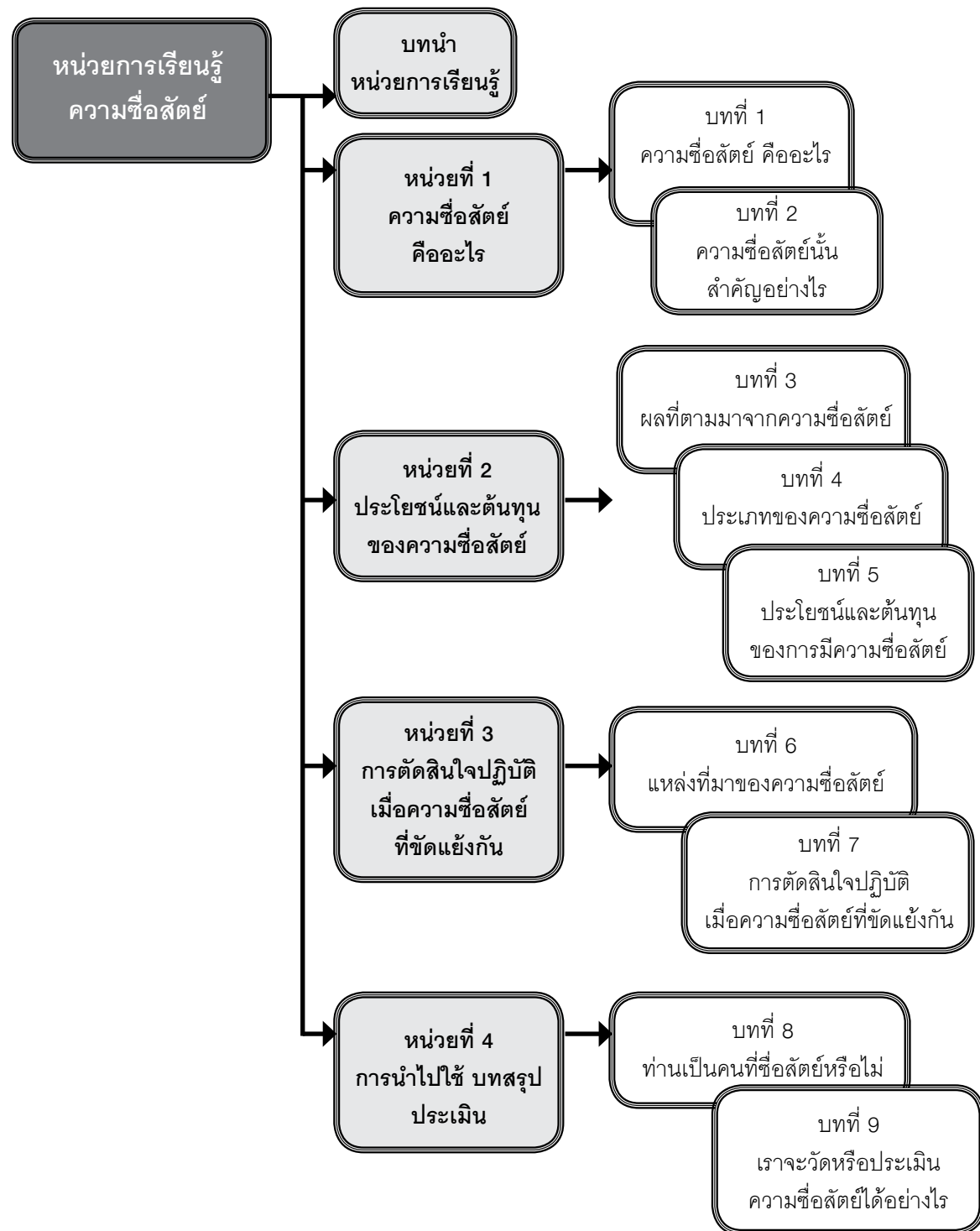
แต่ละหน่วยย่อย ประกอบด้วย บทเรียน จำนวน 2-3 บท

แต่ละบท ประกอบด้วย กิจกรรมสร้างการเรียนรู้ระดับบุคคล กิจกรรมกลุ่มเพื่อฝึกฝนการทำงานร่วมกับบุคคลอื่น คำถามเพื่อการเรียนรู้ กรณีตัวอย่าง กรณีศึกษา ภาพ และเครื่องมือช่วยคิดในรูปของตาราง ผัง หรือแผนภูมิ เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกฝนและพัฒนาทักษะในการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบและเป็นไปตามหลักการเรียนรู้

แผนภูมิแสดงองค์ประกอบของหน่วยการเรียนรู้เป็นดังนี้

หน่วยการเรียนรู้ ความซื่อสัตย์

นิยามศัพท์

ความหมายของคุณลักษณะพลเมืองในหลักสูตรรากฐานประชาธิปไตยเพื่อพลเมืองไทยที่พึงปรารถนานี้ เป็นความหมายที่พัฒนาจากหลักการประชาธิปไตย และแนวทางประพฤติปฏิบัติตนของผู้เป็นพลเมืองที่มีวิถีการดำเนินชีวิตตามครรลองประชาธิปไตย ดังนี้

ความมีวินัย หมายถึง การปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนและข้อบังคับ รวมทั้งข้อปฏิบัติ กฎ และระเบียบที่เป็นกลไกสำคัญในการช่วยให้เกิดความยุติธรรมและความเป็นระเบียบเรียบร้อยในสังคม

ความซื่อสัตย์ หมายถึง การประพฤติตนที่ยึดมั่นในความซื่อตรง จริงใจ ไม่คดโกง ไม่หลอกลวงทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

ความมีเหตุผล หมายถึง การคิดที่มีเหตุผล มีความชัดเจนในความเข้าใจ มีความกระจำชัดเจน ต่อประเด็นต่างๆ มีความรู้หรือข้อมูลเป็นพื้นฐาน มีการรับ ให้ และใช้ข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ

ความรับผิดชอบ หมายถึง หน้าที่หรือพันธะที่จะต้องทำบางสิ่งหรือไม่ทำบางสิ่ง

จิตสาธารณะ หมายถึง การตระหนักรู้ และคำนึงถึงการมีส่วนร่วมร่วมกัน ที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อประโยชน์ส่วนรวมหรือการคำนึงถึงผู้อื่นที่มีความสัมพันธ์ที่เป็นสังคมเดียวกัน

นอกจากนี้ ในทุก ๆ หน่วยการเรียนรู้ จะมีคำว่า “ประโยชน์ (benefit)” “ต้นทุน (cost)” ข้อดี ข้อเสีย ผลดี ผลเสีย ภาวะ ผลกระทบ ซึ่งเป็นกลุ่มคำที่มีความหมายใกล้เคียงกันในการใช้ และมักจะพบอยู่ในบทที่มีการวิเคราะห์หาเหตุผลเพื่อเลือกหรือตัดสินใจต่อสถานการณ์ เหตุการณ์ หรือกรณีศึกษาที่ตัดสินใจได้ยาก

ประโยชน์ ข้อดี ผลดี หมายถึง
ผลประโยชน์ สิ่งที่จะได้รับกลับมา
ที่ส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดี ส่วนรวม
ที่ดี สังคมที่ดี

ต้นทุน ข้อเสีย ผลเสีย ภาระ ผลกระทบ หมายถึง การ
เสียสละ การลงทุน การแบกภาระ ผลกระทบ หรือ การ
สูญเสีย บางสิ่งบางอย่าง ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ทั้งที่เป็น
รูปธรรม และเป็นนามธรรม เพื่อการได้รับบางสิ่งบางอย่าง
ที่เป็นผลดี เป็นประโยชน์ กลับมา ในที่นี้มีความหมายของ
ต้นทุนทางสังคมเป็นหลัก

และสิ่งสำคัญคือ นักเรียนต้องเข้าใจคำว่า “เครื่องมือช่วยคิด (Intellectual tools)”

“เครื่องมือช่วยคิด (Intellectual tools)” ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือที่
ช่วยในการคิดวิเคราะห์ จัดระบบความคิดและทำความเข้าใจ และช่วย
ให้นักเรียนสามารถนำไปใช้ประกอบการพิจารณา ประเมิน และตรวจ
สอบ ประเด็นต่างๆ ในกรณีศึกษา หรือแบบฝึกหัด หรือในการนำไปสู่
การประพฤติปฏิบัติที่มีหลักการ มีเหตุผล และมีความเป็นประชาธิปไตย

เครื่องมือช่วยคิด อาจอยู่ในรูปของ ตาราง ผัง หรือ แผนภูมิ ที่ง่ายต่อการ
ทำความเข้าใจและการนำไปใช้

4 หลักการสำคัญในการสอนหลักสูตรรากฐานประชาธิปไตย เพื่อพลเมืองไทยที่พึงปรารถนา

1. ต้องให้ผู้เรียนเข้าใจความหมาย “ตามหลักสูตร” ที่มีฐานคิดจากหลักการประชาธิปไตย
2. ต้องเรียนรู้การวิเคราะห์ พลเมืองประชาธิปไตยต้องวิเคราะห์เป็น โดยเรียนรู้ผ่าน
การวิเคราะห์ ประโยชน์และต้นทุนของคุณลักษณะต่างๆ การตัดสินใจในสถานการณ์
ต่างๆ ด้วยหลักการที่ว่า ทุกคุณลักษณะมีทั้งด้านบวกและด้านลบ เปรียบเหมือนเหรียญ
ที่มีสองด้าน การสอนให้นักเรียนวิเคราะห์ได้วิเคราะห์เป็นของหลักสูตรนี้ จะนำไปสู่การ
“มีจุดยืน” อย่างมีเหตุผล อธิบายได้ว่า ณ จุดยืน ไม่ว่าจะเป็นเหตุยยืนทางความคิดหรือ
จุดยืนในการเลือกปฏิบัติหรือเลือกกระทำสิ่งใดนั้น เป็นไปด้วยเหตุผลอะไร มีประโยชน์
อย่างไร มีต้นทุนอะไรที่ต้องเสียสละไปบ้าง ซึ่งในที่สุด ผลลัพธ์ของการสอนการวิเคราะห์
เป็น อันจะนำไปสู่การวิเคราะห์ในเรื่องต่างๆ และในที่สุดการสอนให้วิเคราะห์ประโยชน์
และต้นทุน ก็จะทำให้เกิดพลเมืองที่มีจุดยืนของตนเอง ไม่เชื่อ ไม่น้อมเอียง ไม่ถูกชักจูง
ไม่ถูกโน้มน้าวและเชื่อโดยปราศจากเหตุผล
3. การสอนให้ใช้ตารางช่วยคิด หลักสูตรนี้ผู้สอนต้องฝึกฝนให้นักเรียนใช้ตารางช่วยคิด
ซึ่งเป็นเครื่องมือในการจัดระบบความคิด ทำให้นักเรียนฝึกฝนการคิดที่เป็นขั้นเป็นตอน
จำแนกแยกข้อมูล นำไปสู่อารมณ์ที่เกิดจากกระบวนการคิดที่ถ่วงถ่วงอย่างเป็นระบบ
การเขียน การบันทึก หรือการกรอกข้อมูลทางความคิดลงในตารางช่วยคิด แต่ละ
ขั้นตอนจะช่วยให้การคิดหาคำตอบและการตัดสินใจต่อสถานการณ์ที่ซับซ้อนได้ง่ายขึ้น
นักเรียนที่ได้ฝึกฝนการใช้ตารางช่วยคิด จะได้ฝึกทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะ
ทำให้นักเรียนนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ ในที่สุด พลเมืองของเรา ก็จะเป็น
ผู้ที่รู้จักคิดอย่างเป็นระบบ

4. การเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้ไปสู่ชีวิตประจำวัน เพราะประชาธิปไตยเป็นวิถีชีวิต คือหลักในการดำเนินชีวิต คือ วัฒนธรรมที่ต้องสร้าง ดังนั้น ความรู้ ทักษะ ที่เรียนรู้จากห้องเรียนต้องนำไปสู่ชีวิตจริงได้ การทำกิจกรรมหรือการมอบหมายกิจกรรมที่ทำให้นักเรียนเชื่อมโยง ความรู้เหล่านั้นไปสู่เหตุการณ์ สถานที่จริงหรือการนำผู้ที่มีประสบการณ์มาร่วมแบ่งปันการเรียนรู้ จะเป็นการสร้างระบบเชื่อมโยงให้นักเรียนสามารถนำความไปใช้ ประเมินพัฒนาความเป็นประชาธิปไตยในวิถีชีวิตจริงที่เกิดขึ้นทุก ๆ วันได้

จากแนวทางการสอนที่สำคัญดังกล่าว ผู้สอนจึงจะเลยไม่ได้ในการสอนรากฐานประชาธิปไตยในทั้ง 4 หลักการสำคัญ ซึ่งแม้การนำหลักสูตรไปใช้จะไม่ได้บังคับจำนวนชั่วโมง หรือจำนวนคาบ หรือจำนวนหน่วยกิต แต่หากต้องการนำไปใช้ ผู้สอนต้องออกแบบการสอนจำนวนชั่วโมง จำนวนคาบ ให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างครอบคลุมทั้ง 4 หลักสำคัญ

แนวทางการใช้หลักสูตร

ในการนำหนังสือหลักสูตรและคู่มือนี้ไปใช้สอน ด้วยศักยภาพของผู้สอนจะต้องประเมินความพร้อมของเวลา ของผู้เรียน รวมทั้งสภาวะแวดล้อมอื่น ๆ และนำไปสู่การตัดสินใจบริหารจัดการเวลาในการทำกิจกรรม การคัดเลือกกิจกรรม หรือพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ใหม่ ต้องเป็นไปอย่างเหมาะสม และคงไว้ซึ่งหลักการสำคัญในการสอนทั้ง 4 หลัก

ผู้สอนอาจสอนเนื้อหาทั้งหมด หรืออาจเลือกเฉพาะแนวความคิดที่สัมพันธ์กับเป้าหมายในการสอนแต่ละครั้ง แต่ละเทอม และตามผลลัพธ์ที่ต้องการจากการเรียนการสอนในโรงเรียน หรือชุมชนนั้น ๆ รวมทั้งสามารถเลือกสอนเรื่องที่ต้องการได้ตามลำดับก่อน-หลังที่ผู้สอนเห็นว่าเหมาะสม เช่น ถ้าผู้สอนเลือกสอนเพียงบทเรียนเดียว ผู้สอนก็มุ่งเป้าหมายไปที่วัตถุประสงค์ของบทเรียนนั้น ๆ และประเมินผลผู้เรียนตามวัตถุประสงค์ของบทเรียน ไม่ใช่เป้าหมายของทั้งหลักสูตรหรือทั้งแนวความคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตยทั้งหมด

ผู้สอนอาจเลือกสอนคุณลักษณะที่เหมาะสมกับโอกาส สถานการณ์ เวลา หรืออื่น ๆ หรืออาจเลือกสอนบางหัวข้อ หรือ อาจเลือกใช้กิจกรรม กรณีศึกษา แบบฝึกหัดเพื่อคิดวิเคราะห์ ภาพนำเสนอ มาใช้เองได้ตามความเหมาะสมและตามความเป็นปัจจุบันของสังคม รวมทั้งอาจปรับใช้เทคนิคการสอน หรือเลือกใช้เทคนิคการสอนในแบบอื่นที่เหมาะสมก็ได้ ทั้งนี้ ผู้ต้องตระหนักต่อเป้าหมายของหลักสูตรที่ต้องการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยที่มีความเข้มแข็ง มีส่วนร่วม และมีความรับผิดชอบ

สิ่งสำคัญคือผู้สอนต้องเข้าใจอย่างชัดเจนต่อจุดมุ่งหมายของบทเรียนแต่ละบท และวัตถุประสงค์ของหน่วยการเรียนรู้โดยภาพรวมว่าต้องการให้นักเรียนได้เรียนรู้สิ่งใด พัฒนาทักษะด้านไหน และสร้างทัศนคติใด เพราะความเข้าใจที่ชัดเจนนั้นจะช่วยให้ผู้สอนสามารถปรับประยุกต์ใช้กิจกรรม กรณีตัวอย่าง กรณีศึกษา ภาพประกอบการเรียนการสอน การตั้งคำถามเพื่อคิดวิเคราะห์ หรือพัฒนาเครื่องมือช่วยคิดได้ตามความเหมาะสม เป็นปัจจุบัน และตรงกับเป้าหมายของหลักสูตรได้เองและมีประสิทธิภาพ

ในการสรุปการเรียนรู้ หรือสรุปการคิดวิเคราะห์ ผู้สอนต้องตระหนักไว้เสมอว่า คุณลักษณะทั้ง 5 คุณลักษณะไม่ได้เป็นอิสระต่อกัน แต่มีความเชื่อมโยงกัน กรณีศึกษาเรื่องเดียวกันอาจนำไปสู่การเรียนรู้ได้หลายคุณลักษณะ ซึ่งอาจไม่สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน หรือในบางครั้งอาจขัดแย้งกัน ทั้งนี้ ขึ้นกับการตีความที่อาจแตกต่างกันในสถานการณ์ที่ต่างกัน ดังนั้น ผู้สอนจึงต้องยึดหลักการสำคัญของหลักสูตรดังได้กล่าวมาแล้วตอนต้นไว้เป็นสำคัญ

การสะท้อนประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนรู้

การให้นักเรียนประเมินว่า ตนเองได้บรรลุวัตถุประสงค์ของบทเรียนบทนั้น ๆ มากน้อยเพียงใด เป็นประโยชน์อย่างมากทั้งต่อนักเรียนและผู้สอน การประเมินสะท้อนให้เห็นประสบการณ์ที่ได้รับ สิ่งที่ได้เรียนรู้หลังจบการเรียนการสอนในแต่ละแนวความคิดของคุณลักษณะ *ความมีวินัย ความซื่อสัตย์ ความมีเหตุผล ความรับผิดชอบ และ จิตสาธารณะ* หรือเมื่อจบทั้งหลักสูตรแล้ว ทั้งนี้รวมไปถึงความคิดเห็นที่ผู้เรียนมีต่อเนื้อหาและวิธีการเรียนการสอนที่ใช้

ในการสรุปแนวความคิดเพื่อสะท้อนการเรียนรู้ต่อหลักสูตร ให้ใช้ “แบบสะท้อนประสบการณ์ของนักเรียน” และให้ทุกคนตอบลงในเอกสาร โดยให้นักเรียนคิดไตร่ตรองและประเมินประสบการณ์การเรียนของตนเองและของทั้งชั้นเรียน และให้มีการอภิปรายร่วมกันในชั้นเรียน เพื่อแลกเปลี่ยนสิ่งที่ตนได้รับประสบการณ์และได้เรียนรู้จากหลักสูตร

การสะท้อนการเรียนรู้ ต้องทำด้วยการคิดวิเคราะห์และไตร่ตรอง เพื่อสะท้อนประสบการณ์ที่ได้รับจากการเรียนหรือกิจกรรมที่สำเร็จลงได้อย่างชัดเจน ทั้งนี้ เพื่อพัฒนาศักยภาพของการเรียนการสอน และเป็นการเรียนรู้เพื่อหลีกเลี่ยงความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

แบบสะท้อนประสบการณ์ของนักเรียน

เมื่อนักเรียนของจบการศึกษาในแต่ละหัวข้อ นักเรียนต้องวิเคราะห์และไตร่ตรอง เพื่อประเมินวิธีการเรียนการสอน และสิ่งที่เรียนรู้ รวมทั้งเป็นโอกาสในการทบทวนถึงสิ่งอื่นๆ ที่อาจเรียนรู้ได้ และสามารถนำไปใช้ในการเรียนหัวข้อที่คล้ายกัน

จงใช้คำถามต่อไปนี้ในการประเมินและสะท้อนประสบการณ์

1. **ข้าพเจ้า** ได้เรียนรู้อะไรบ้างเกี่ยวกับหัวข้อนี้ และจากการทำงานร่วมกับผู้อื่นในการเรียนหัวข้อนี้
2. **พวกเรา** ทั้งห้องเรียนได้เรียนรู้อะไรบ้างเกี่ยวกับหัวข้อนี้ ทั้งจากการอ่าน การอภิปรายในห้อง และการคิดวิเคราะห์
3. **ข้าพเจ้า** ได้เรียนรู้หรือพัฒนาทักษะใดบ้างจากประสบการณ์เรียนรู้
4. **พวกเรา** ทั้งห้องเรียนได้เรียนรู้หรือพัฒนาทักษะใดบ้างจากประสบการณ์เรียนรู้
5. **ข้อท้าทาย** ของการจับคู่ทำงาน ร่วมกับเพื่อนให้ห้องเรียน และการทำงานกลุ่มย่อย คืออะไร
6. **ข้อดี** ของการทำงาน ร่วมกับ เพื่อนให้ห้องเรียน และการทำงานกลุ่มย่อย คือ อะไร
7. สิ่งที่ **ข้าพเจ้า** ทำได้ดีในบทเรียนนี้ คืออะไร
8. สิ่งที่ **ข้าพเจ้า** จะทำให้ต่างออกไปจากครั้งนี้ หาก **ข้าพเจ้า** มีโอกาสเรียนในหัวข้อนี้หรือหัวข้อที่คล้ายกันนี้อีก
9. สิ่งที่ **พวกเรา** ทั้งห้องเรียนทำได้ดีคืออะไร
10. สิ่งที่ **พวกเรา** ต้องการทำให้ต่างออกไปจากครั้งนี้ หากครั้งหน้า **พวกเรา** มีโอกาสเรียนในหัวข้อนี้หรือหัวข้อที่คล้ายกันนี้อีก

ประโยชน์ของหลักสูตร

เมื่อนักเรียนได้เรียนรู้ผ่านหลักสูตรนี้แล้ว ความรู้และทักษะที่นักเรียนได้รับ จะช่วยให้นักเรียนสามารถเผชิญกับสถานการณ์ในชีวิตประจำวันได้ด้วยการคิดด้วยตนเอง การหาเหตุผลด้วยตนเอง การหาข้อสรุปได้ด้วยตนเอง และการปกป้องหลักการและแนวคิดที่ถูกต้องดีงามของตนเองได้ และสิ่งนี้เอง จะทำให้นักเรียนเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพและมีบทบาทอย่างเข้มแข็งคนหนึ่งของสังคม

หลักการสร้างการเรียนรู้เพื่อการเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ

หลักการสร้างการเรียนรู้

ส่วนต่อไปนี้จะนำเสนอ หลักการสำคัญที่จะช่วยเสริมสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพได้ตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ดังนี้

1. การมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันอย่างทั่วถึงในระหว่างนักเรียน วิธีสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและร่วมมือกัน เป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาทักษะการมีส่วนร่วมของพลเมืองและการเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ วิธีการสอนเหล่านี้ได้แก่ การทำงานกลุ่มย่อย การจำลองสถานการณ์ การแสดงบทบาทสมมติ

2. เนื้อหาการเรียนรู้ที่เป็นจริงและครอบคลุมถึงทุกประเด็นปัญหา การเรียนรู้และการฝึกฝนต่อประเด็นปัญหาต่างๆ อย่างครอบคลุมตามความเป็นจริง เป็นส่วนองค์ประกอบสำคัญที่จะกระตุ้นให้นักเรียนคิดวิเคราะห์อย่างรอบด้านในประเด็นที่เป็นข้อถกเถียงและเป็นการสร้างโอกาสในการคิดวิเคราะห์ประเด็นต่างๆ ที่เป็นจริงในสังคม ซึ่งในการเรียนการสอนเนื้อหาที่เป็นจริงหรือประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในสังคมนั้น ผู้สอนจะต้องให้ความสำคัญกับการรักษาความสมดุลระหว่างความมั่นใจและความเชื่อถือนในระบบกฎหมายและการเมืองการปกครอง กับ การวิพากษ์วิจารณ์ การนำหลักกฎหมายและการเมืองการปกครองนั้นมาใช้ในกรณีหรือประเด็นต่างๆ นั้น หากไม่แล้วถ้าสิ่งที่สะท้อนออกมาแต่ความล้มเหลวของระบบกฎหมายหรือการเมืองการปกครอง ก็จะทำให้นักเรียนไม่มีความเชื่อถือนะบบว่าจะรักษาระเบียบและความยุติธรรมของสังคมไว้ได้ ในทางตรงกันข้ามถ้านักเรียนเรียนรู้แล้วระบบกฎหมายและการเมืองการปกครองที่เป็นอยู่ไม่มีข้อผิดพลาดหรือบกพร่องเลย นักเรียนอาจกลางแกลงใจในความน่าเชื่อถือของผู้สอนหรือเนื้อหาสาระที่เรียนอยู่

3. การใช้วิทยากรภายนอกในชั้นเรียน การได้เรียนรู้จากบุคคลหลากหลายที่เป็นแบบอย่างในระบบกฎหมายและการเมืองการปกครองจะช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือและความเหมาะสมกับความจริงให้กับหลักสูตร ทั้งยังเป็นวิธีการที่ทรงประสิทธิภาพในการพัฒนาทัศนคติเชิง

บวกต่อระบบกฎหมายและการเมืองการปกครองอีกด้วย การใช้วิทยากรภายนอก เช่น นักกฎหมาย ผู้พิพากษา เจ้าหน้าที่ตำรวจ สมาชิกสภานิติบัญญัติ อย่างเหมาะสมในชั้นเรียนจะเชื่อมโยงความสนใจของนักเรียนในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวกับการเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพให้เพิ่มขึ้น ทั้งยังส่งผลตอบสนองในเชิงบวกต่อผู้สอนและต่อสถานศึกษาอีกด้วย

4. การสนับสนุนอย่างจริงจังจากผู้อำนวยการและผู้บริหารสำคัญคนอื่นๆ ของสถานศึกษา กุญแจสำคัญในการนำหลักสูตรไปใช้ในสถาบันการศึกษาให้เกิดผลสำเร็จคือ การสนับสนุนอย่างจริงจังจากผู้บริหารโดยเฉพาะผู้อำนวยการของโรงเรียน ได้แก่ การเอื้อให้ผู้สอนได้รับการสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงาน การให้รางวัลกับผู้สอนสำหรับผลงานที่ดีเด่น การช่วยผู้สอนอธิบายและให้เหตุผลกับผู้คนในชุมชนภายนอกโรงเรียนเกี่ยวกับหลักสูตรหรือโครงการสร้างพลเมืองนี้ และส่งเสริมให้มีการพัฒนาบุคลากรทั้งด้านความรู้และความชำนาญที่จำเป็นต่อการดำเนินหลักสูตร

โดยทั่วไปหลักสูตรหรือโครงการสร้างพลเมืองจะได้ผลเมื่อนักเรียนเข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างแข็งขัน การวิเคราะห์ที่ไตร่ตรองและการอภิปรายจะมีประโยชน์อย่างยิ่ง และต้องนำมาใช้ฝึกฝนอย่างเป็นระบบ การฝึกฝนด้านการคิดวิเคราะห์ พัฒนาการด้านความรู้และความประพฤติก็ต้องดำเนินไปพร้อมๆ กันในฐานะที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการเป็นพลเมืองที่รับผิดชอบในสังคมประชาธิปไตย

วิธีการสอน

ต่อไปนี้เป็นวิธีการสอนที่ใช้อธิบายในหนังสือ **รากฐานประชาธิปไตยเพื่อพลเมืองไทยที่พึงปรารถนา** การเรียนรู้เกี่ยวกับวิธีสอนจะช่วยให้ผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ และช่วยให้ผู้สอนออกแบบกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ประชาธิปไตยและสร้างคุณลักษณะที่พึงปรารถนานี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สิ่งที่สำคัญคือ วิธีการสอนได้รวมวิธีการประเมินการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้สอนนำไปใช้เป็นแนวทางประเมินผลการสอนในแต่ละครั้งได้อย่างมีประสิทธิภาพ¹

¹ ปรับปรุงจากหนังสือ Foundation of Democracy. Center for Civic Education, USA, 2005

1) การตั้งคำถาม

เป้าหมายในการตั้งคำถาม คือ การช่วยเพิ่มพูนความสามารถให้กับนักเรียนเพื่อบรรลุการตัดสินใจที่เชื่อถือได้และมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นให้เกิดการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ และประเมินแนวคิดต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็น และต้องมีการวางแผนในการถามเป็นอย่างดี

ประเด็นสำคัญ 6 ประเด็น ที่ผู้สอนต้องเตรียมการและวางแผนอย่างรอบคอบในการถามคำถาม มีดังนี้

1. **ความรู้** คำถามต้องเกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงหรือข้อมูลเฉพาะ เช่น ความรับผิดชอบ หมายถึงอะไร มีแหล่งที่มาจากไหนบ้าง
2. **ความเข้าใจ** คำถามต้องแสดงให้เห็นความสามารถในการเข้าใจความหมายของเนื้อหา ซึ่งอาจแสดงให้เห็นโดยการแปลเนื้อหาจากรูปแบบหนึ่งไปเป็นอีกรูปแบบหนึ่ง หรือโดยการตีความหมายของเนื้อหา เช่น ให้อาสาสมัครแสดงตัวอย่างของคนๆ หนึ่งที่มีความซื่อสัตย์ หรือตั้งคำถามว่า อะไรคือแนวคิดที่สำคัญของบทเรียนความซื่อสัตย์
3. **การประยุกต์ใช้** คำถามเกี่ยวข้องกับความสามารถในการใช้เนื้อหาที่เรียนรู้มา กับสถานการณ์แบบใหม่ๆ เช่น ให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ที่นักเรียนสามารถนำแนวคิดจากที่เรียนไปใช้ได้ หรือนักเรียนจะปรับปรุงวินัยของสมาชิกในกลุ่มทำรายงานของนักเรียนได้อย่างไร
4. **การวิเคราะห์** คำถามเกี่ยวข้องกับความสามารถในการจำแนกเนื้อหาออกเป็น ส่วนประกอบหลายๆ ส่วน การระบุถึงส่วนประกอบต่างๆ แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่างๆ ด้วย เช่น ผลที่ตามมาของการมีจิตสาธารณะในครั้งนี้คืออะไร ผลที่ตามมาจากการมีวินัยข้อใดเป็นประโยชน์ ข้อใดเป็นต้นทุน
5. **การสังเคราะห์** คำถามเกี่ยวข้องกับความสามารถที่จะรวมส่วนประกอบต่างๆ เข้าด้วยกันเป็นสิ่งใหม่สิ่งเดียว โดยเน้นเรื่องการสร้างแบบแผนใหม่ทางความคิด เช่น วิธีการใดบ้างที่สามารถนำมาใช้หากเราต้องการสร้างความมีวินัยในมหาวิทยาลัย
6. **การประเมิน** คำถามเกี่ยวข้องกับความสามารถที่จะตัดสินคุณค่าของเนื้อหาตามจุดมุ่งหมายกำหนด อาจเป็นวิธีการเลือกระหว่างความรับผิดชอบหลายๆ อย่างที่สำคัญพอๆ กันหรือตัดสินว่ากฎหรือระเบียบฉบับหนึ่งเป็นกฎที่ดีตามหลักการหรือไม่ เช่น เครื่องมือช่วยคิด มีประโยชน์มากน้อยอย่างไรในการช่วยให้นักเรียนตัดสินใจว่าใครควรเป็นผู้รับผิดชอบต่อเหตุการณ์ อะไรคือผลที่อาจตามมาจากทางเลือกที่นักเรียนเสนอ

การกระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์อาจทำได้ด้วยวิธีการต่อไปนี้

- o ตั้งคำถามขึ้นมาคำถามหนึ่ง แล้วให้นักเรียนจับคู่กันหาคำตอบ
- o ให้นักเรียนอธิบายคำตอบที่ได้ต่อชั้นเรียน สิ่งนี้จะเป็นประโยชน์ทั้งต่อตัวนักเรียนเองและคนอื่น ๆ
- o ให้นักเรียนต่อยอดคำตอบของตนและของเพื่อนนักเรียนคนอื่น ๆ โดยการให้ข้อเท็จจริง ข้อมูล และความคิดเห็นเพิ่มเติม
- o ให้นักเรียนตั้งคำถามเกี่ยวกับเนื้อหาที่เพิ่งเสนอไปในชั้นเรียน
- o หลังจากถามคำถามไปแล้ว ให้ผู้สอนหยุดชั่วคราวอย่างน้อยสัก 7 วินาทีเพื่อให้นักเรียนมีเวลาได้คิด
- o ให้นักเรียนขยายความเกี่ยวกับคำตอบของพวกเขา หากคำตอบที่ได้นำเสนอมานั้นไม่ครบถ้วน
- o เรียกนักเรียนมากกว่าหนึ่งคนต่อหนึ่งคำถาม
- o ส่งเสริมให้นักเรียนตอบรับต่อคำตอบของเพื่อนนักเรียนคนอื่น ๆ
- o เรียกทั้งนักเรียนที่อาสาและไม่อาสา

2) การอภิปรายในชั้นเรียน

การพัฒนาคุณลักษณะทั้ง 5 นั้น ประกอบไปด้วยข้อโต้แย้ง ข้อถกเถียง และความเข้าใจที่อาจขัดแย้งกันบางหลักการ ซึ่งสำหรับการศึกษาเพื่อการเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่ต้องการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นแล้ว การอภิปรายเนื้อหาสาระของเรื่องถกเถียงกันอยู่จึงเป็นสิ่งจำเป็น และได้ทำให้มีโอกาสในการฝึกฝนการคิดวิเคราะห์ การแสดงออกซึ่งประเด็นที่โต้แย้ง และเป็นการแสดงจุดยืนของตน

การอภิปรายเพื่อแสดงความคิดเห็นต่อข้อโต้แย้งนอกจากทำให้หลักสูตรน่าสนใจแล้ว จะยังช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาความรู้ ทักษะในการตัดสินใจ ได้ประสบการณ์ในการจัดการกับความขัดแย้งของความคิด

ต่อไปนี้เป็นหลักการอภิปรายที่มีประสิทธิภาพเพื่อสร้างความกระตือรือร้นและความน่าสนใจต่อนักเรียนและผู้สอน และเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

1. เน้นเรื่องความถูกต้องตามกฎหมาย ให้หลักการประนีประนอม และใช้มติของคนส่วนใหญ่หลังมีการอภิปรายอย่างเต็มที่แล้ว เนื่องจากเหล่านี้คือหัวใจของสังคมประชาธิปไตย

2. ใช้ประเด็นการอภิปรายที่ชัดเจนเข้าใจได้ง่าย อาจเป็นเรื่องจริง อาจเป็นประเด็นหรือปัญหาที่นักเรียนประสบอยู่ในชีวิตจริง หรือ อาจเป็นประเด็นหรือหัวข้อที่อยู่ในความสนใจปัจจุบันมาอภิปรายก็ได้

3. หยิบยกตัวอย่างที่เกิดขึ้นมาในอดีตเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ว่าความขัดแย้งแบบเดียวกันนั้นได้รับการจัดการอย่างไร และให้เห็นคุณค่าและการเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงเวลา และอาจหยิบยกประเด็นที่ให้นักเรียนเห็นถึงบทบาทของพลเมืองในการช่วยให้ประเทศชาติไปถึงเป้าหมายที่ต้องการ

4. สนับสนุนให้นักเรียนตรวจสอบ และนำเสนอมุมมองที่ขัดแย้งโดยไม่มีอคติ รวมทั้งเป็นหน้าที่ของผู้สอนที่จะหยิบยกมุมมองที่ขัดแย้งแตกต่างอื่น ๆ ที่นักเรียนมองไม่ได้ คำนึงถึงขึ้นมา

5. ให้นักเรียนมุ่งความสนใจที่การอภิปรายหรือการรับมือกับแนวคิดหรือมุมมองต่าง ๆ มากกว่าที่ตัวบุคคล ชี้ให้เห็นว่าในประเด็นความขัดแย้งต่าง ๆ นั้น ผู้คนที่มีเหตุผลทั้งหลายต่างมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันไป ผู้สอนต้องสนับสนุนให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นที่ไม่เหมือนกับคนส่วนใหญ่ออกมาด้วย แม้จะมีเขาเพียงคนเดียวก็ตาม

6. ให้นักเรียนมองหาจุดที่จะทำให้เกิดการตกลงกันหรือยุติข้อขัดแย้งได้ จุดนั้นอาจประนีประนอมได้ หรืออาจไม่ได้ และเน้นให้นักเรียนเห็นว่าผลลัพธ์หรือข้อสรุปที่ได้จากเรื่องหนึ่ง ๆ อาจไม่สำคัญเท่ากับการได้พัฒนาความสามารถไปสู่การสรุปอย่างมีเหตุผล และแสดงออกอย่างมีมรรยาทโดยให้เกียรติต่อความคิดเห็นของผู้อื่น

7. ในการอภิปรายต้องสรุป จัดทำรายละเอียด ประเมินความเห็นที่แสดงออก และพิจารณาข้อเสนอทางเลือก

8. ก่อนเริ่มการอภิปรายและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ผู้สอนต้องกำหนดหลักพื้นฐานบางประการไว้ ตัวอย่างเช่น

- o ทุกครั้งที่แสดงความคิดเห็น นักเรียนต้องให้เหตุผลประกอบ
- o รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างสุภาพเรียบร้อยและมีมรรยาท นักเรียนอาจถูกเรียกให้ตอบว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับความคิดเห็นของเพื่อน ๆ หรือไม่อย่างไร
- o ทุกคนจะได้รับโอกาสให้พูด แต่จะให้พูดทีละคนเท่านั้น
- o อย่าได้เถียงในเรื่องตัวบุคคล แต่ได้เถียงด้วยเหตุผลและแนวความคิด
- o ทุกคนอาจเปลี่ยนความคิดเห็นได้ทุกเมื่อ แต่ต้องพร้อมที่จะให้เหตุผลประกอบ

3) การเรียนรู้โดยกลุ่มย่อย

การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำงานร่วมกันโดยให้นักเรียนจับกลุ่ม ทั้งแบบจับคู่หรือเป็นกลุ่มย่อยดังนั้น การมีส่วนร่วมของนักเรียนแต่ละคนเป็นสิ่งจำเป็น นักเรียนไม่เพียงจะได้รับการสนับสนุนให้มีส่วนร่วมช่วยทางด้านความรู้ แต่ต้องได้รับการส่งเสริมให้พัฒนาและใช้ทักษะการสื่อสารที่เหมาะสมอีกด้วย

เพื่อช่วยให้ผู้สอนแบ่งกลุ่มได้อย่างเหมาะสม จึงขอเสนอขนาดของกลุ่มและลักษณะพฤติกรรมที่อาจเกิดขึ้น จากงานวิจัยของ เดวิด เอ เวลตัน (David A. Welton) และ จอห์น ที มัลแลน (John T. Mallan)² ดังนี้

1. **จับคู่ 2 คน** หรือ **กลุ่ม 2 คน** มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลในระดับสูงและมีแนวโน้มที่จะหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง และหากเกิดความขัดแย้งขึ้นก็จะมีทางออกอื่นเนื่องจากไม่มีผู้สนับสนุนอื่น

2. **กลุ่มแบบ 3 คน** ค่อนข้างใช้อำนาจของเสียงส่วนใหญ่เหนือเสียงส่วนน้อย กลุ่มแบบ 3 คนเป็นโครงสร้างของกลุ่มที่มีเสถียรภาพมากที่สุด อาจมีการเปลี่ยนย้ายฝ่ายบ้างเป็นครั้งคราว

3. **กลุ่มที่มีจำนวนเป็นเลขคู่** ความขัดแย้งจะปรากฏมากขึ้นในกลุ่มประเภทนี้ เนื่องจากมีการจับกลุ่มย่อยของคนจำนวนเท่า ๆ กัน ทำให้หมดหนทางที่จะแก้ไข

4. **กลุ่มแบบ 5 คน** เป็นขนาดของกลุ่มที่เหมาะสมที่สุดต่อการเรียนรู้ การเคลื่อนไหวภายในกลุ่มทำได้ง่ายและการแบ่งส่วนย่อย 2 : 3 ก็ยังทำให้คนส่วนน้อยมีเสียงสนับสนุน นอกจากนี้กลุ่มยังใหญ่พอสำหรับการจำลองสถานการณ์ และเล็กพอสำหรับการเข้ามีส่วนร่วมและการรู้จักกันเป็นการส่วนตัว

5. **กลุ่มที่มีจำนวนมากกว่า 5 คน** เป็นกลุ่มที่มีขนาดใหญ่ขึ้น จะมีความสามารถความชำนาญ และทักษะที่มากขึ้น ขณะที่ความยากในการจัดการให้สมาชิกทุกคนทำงานและให้ทุกคนมีโอกาสได้พูด รวมทั้งการประสานกิจกรรมของกลุ่ม ก็จะเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย

² David A. Welton และ John T. Mallan (1991) Children and Their World: Teaching Elementary Social Studies . สำนักพิมพ์ Houghton-Mifflin อ้างใน Foundation of Democracy. Center for Civic Education, USA, 2005

นอกจากนี้ การจะให้ นักเรียนจัดกลุ่มกันเองตามใจชอบ หรือให้ผู้สอนเป็นผู้จัด เดวิด ดับบลิว จอห์นสัน (David W. Johnson)³ และคณะ อธิบายลักษณะเด่นของกลุ่มแบบต่าง ๆ ไว้ดังนี้

1. กลุ่มแบบที่นักเรียนเลือกกันเองมักจะมีลักษณะที่เหมือนกันอยู่เสมอ ๆ โดยนักเรียนที่ประสบความสำเร็จอย่างสูงก็จะเลือกผู้ที่ประสบความสำเร็จสูงแบบเดียวกัน ผู้ชายจะเลือกผู้ชายด้วยกัน และผู้ที่มาจากต่างวัฒนธรรมก็จะเลือกพวกที่มีภูมิหลังแบบเดียวกัน

2. พฤติกรรมการทำงานในกลุ่มแบบเลือกกันเองจะมีน้อยกว่าในกลุ่มแบบที่ผู้สอนเลือกให้

3. ในกลุ่มที่มีลักษณะแตกต่างกันมีแนวโน้มว่าจะมีการคิดสร้างสรรค์มากกว่า มีการให้และรับคำอธิบายต่อกันบ่อยกว่า และใช้มุมมองที่กว้างกว่าในการอภิปราย การดัดแปลงวิธีการเลือกกลุ่มกันเองแบบที่ได้ผลดี คือ การให้นักเรียนเขียนรายชื่อเพื่อนในชั้นอีกสามคน ซึ่งเขาอยากจะทำร่วมด้วย จัดนักเรียนไว้กับเพื่อนคนหนึ่งที่เขาเลือกไว้และกับอีกคนหนึ่งซึ่งผู้สอนเลือกมา โดยให้ความใส่ใจเป็นพิเศษกับการสร้างสภาพแวดล้อมที่เกื้อหนุนสำหรับนักเรียนที่ไม่มีผู้ใดเลือก

ต่อไปนี้เป็นข้อเสนอแนะทั่วไป ที่ผู้สอนอาจนำไปพิจารณาในการจัดกลุ่มทำงานกลุ่มย่อยในชั้นเรียน

1. ต้องมั่นใจว่านักเรียนมีทักษะที่จำเป็นในการทำงาน มิฉะนั้นพวกเขาจะทำได้ไม่นาน

2. ให้คำอธิบายที่ชัดเจนและตรวจสอบความเข้าใจในขั้นตอนหรือกระบวนการที่ ให้ปฏิบัติในกิจกรรมหนึ่ง ๆ

3. ให้เวลาอย่างพอเพียงในการทำกิจกรรมได้รับมอบหมาย เตรียมกิจกรรมหรือการจัดการกับกลุ่มที่ทำงานเสร็จก่อนกลุ่มอื่น ๆ

4. มีความชัดเจนในการรายงานผลงานของกลุ่มต่อชั้นเรียน และต้องมีขั้นตอนในการเลือกสรรผู้ที่จะขึ้นมารายงาน

5. ติดตามการทำงานของกลุ่ม คอยชี้แนะแนวทางที่จะทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนา

4) เครื่องมือช่วยคิด (Intellectual tools)

หลักสูตรรากฐานประชาธิปไตยเพื่อพลเมืองไทยที่เพิ่งปรารถนา นี้ แตกต่างจากหลักสูตรอื่น ๆ ที่ให้นักเรียนได้ใช้**เครื่องมือช่วยคิด**ในการเรียนรู้

บางสถานการณ์ บางประเด็นปัญหา หรือบางปรากฏการณ์ที่พบในสังคม และในชีวิตประจำวันนั้นยากที่จะวิเคราะห์หรือหาแนวทางแก้ไข ในหลักสูตรนี้จึงได้เสนอแบบฝึกหัด เพื่อให้เกิดการคิดวิเคราะห์ สถานการณ์ หรือกรณีศึกษา ที่มีความซับซ้อนยากที่จะวิเคราะห์ได้โดยง่าย และได้ออกแบบ “เครื่องมือช่วยคิด”

โดยเครื่องมือช่วยคิดจะช่วยให้นักเรียนฝึกหัดการคิดที่เป็นระบบมีขั้นตอนลดความซับซ้อนของเรื่องหรือประเด็นที่หาคำตอบ ซึ่งในที่สุดจะนำไปสู่จุดยืน คำตอบ หรือความคิดรวบยอดของนักเรียนได้ และในที่สุดจะช่วยให้นักเรียนสามารถนำไปใช้ในการพิจารณา ประเมิน และตรวจสอบประเด็นในกรณีศึกษา หรือแบบฝึกหัด หรือ ในการนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติที่มีจุดยืน มีหลักการ มีเหตุผล ได้ในชีวิตจริง

เครื่องมือช่วยคิด อาจอยู่ในรูปของ ตาราง ผัง หรือ แผนภูมิ ที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจและการนำไปใช้

นักเรียนที่ฝึกฝนการใช้เครื่องมือช่วยคิดจะเข้าใจประเด็น หรือไปถึงการตัดสินใจอย่างรอบรู้ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ครั้งแล้วครั้งเล่ากับการตัดสินใจอีกหลายอย่างตลอดชีวิต

5) การสอนเชิงปฏิสัมพันธ์

การสอนเชิงปฏิสัมพันธ์เป็นการสอนที่กระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนา และแสดงจุดยืนต่อประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะทั้ง 5 เพื่อนักเรียนจะได้นำความรู้ไปประยุกต์ใช้กับประเด็นหรือปัญหาในปัจจุบัน รวมทั้งปัญหาทางการเมืองและสังคม ยิ่งไปกว่านั้น กระบวนการเรียนรู้เหล่านี้ยังส่งเสริมอุปนิสัยและทักษะการมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นการเพิ่มศักยภาพให้กับนักเรียนในการปฏิบัติตนเช่นพลเมืองที่มีคุณภาพในสังคมประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญ

³ David W. Johnson และ คณะ (1984) Circles of Learning: Cooperation in the Classroom สมาคมเพื่อ การควบคุมดูแลและพัฒนาหลักสูตร (the Association for Supervision and Curriculum Development) ค.ศ. 1984 อ้างใน Foundation of Democracy. Center for Civic Education, USA, 2005

กระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญของหลักสูตรนี้ประกอบด้วย การรับฟังความคิดเห็น ซึ่งจะปรากฏอยู่ในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะในกระบวนการออกกฎระเบียบ การกำหนดนโยบายสาธารณะ เช่น การพิจารณา (ร่าง) กฎกระทรวง (ใน ความมีวินัย) การรับฟังความคิดเห็นนโยบายรถคันแรก (ใน ความมีเหตุผล) การรับฟังความคิดเห็นเรื่องความขัดแย้งในการจำหน่ายอาหารในโรงเรียน (ใน ความรับผิดชอบ) และ การประชุมประชาคมหมู่บ้าน (ใน จิตสาธารณะ) ต่อไปนี้เป็นคำอธิบายวิธีการสอนดังกล่าว พร้อมข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปปฏิบัติในชั้นเรียนด้วย

5.1 การรับฟังความคิดเห็น

การรับฟังความคิดเห็นเป็นกระบวนการมีส่วนร่วมที่พลเมืองในระบบประชาธิปไตย ต้องฝึกฝนทักษะไว้เพื่อเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นในการกำหนดกฎหมายหรือนโยบาย โดยฝ่ายนิติบัญญัติ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายนั้นๆ จัดขึ้น กระบวนการรับฟังความคิดเห็นจัดขึ้นเพื่อรวบรวมข้อมูลนำไปสู่ข้อเสนอแนะต่อเนื้อหาหรือข้อควรพิจารณาเกี่ยวกับ (ร่าง) กฎหมายหรือนโยบายนั้น

การแสดงบทบาทสมมติเกี่ยวกับการรับฟังความคิดเห็นในกระบวนการออกกฎหมายหรือนโยบายนั้น จะช่วยให้นักเรียนมีความเข้าใจถึงจุดมุ่งหมายและกระบวนการของการรับฟังความคิดเห็น รวมถึงบทบาทและความรับผิดชอบของฝ่ายนิติบัญญัติ คณะกรรมการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

นอกจากนี้นักเรียนยังจะได้ประสบการณ์ในการนำเสนอ การอธิบายความคิดเห็น การวิเคราะห์ผลดี ผลเสีย ต้นทุน และประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่นำมาอภิปราย วิธีดำเนินการ

1. อธิบายให้นักเรียนเข้าใจถึงหัวข้อที่จะนำมาใช้ในการรับฟังความคิดเห็น ทั้งนี้ผู้สอนอาจต้องทำให้แน่ใจด้วยว่า นักเรียนเข้าใจถึงบทบาทของฝ่ายนิติบัญญัติ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
2. เชิญวิทยากร ซึ่งเป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติ ตัวแทนฝ่ายนิติบัญญัติจากท้องถิ่น กลุ่มผลประโยชน์ หรือ ผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นวิทยากรรับเชิญในหัวข้อที่มีการรับฟังความคิดเห็น
3. อธิบายให้นักเรียนเข้าใจถึงจุดมุ่งหมายของการรับฟังความคิดเห็นในกระบวนการกำหนดกฎหมายหรือนโยบายดังกล่าว พร้อมทั้งกำหนดบทบาทให้ตามความเหมาะสม

3.1 สมาชิกฝ่ายนิติบัญญัติ กำหนดให้มีสมาชิกฝ่ายนิติบัญญัติ (กำหนดจำนวนให้เหมาะสม หรือ ใช้หลักตามจำนวนของคณะกรรมการจริงก็ได้) แต่งตั้งให้หนึ่งในสมาชิกเป็นประธาน ทำหน้าที่ดำเนินการประชุมรับฟังความคิดเห็น

3.2 ผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็น พิจารณาจำนวนและคุณสมบัติของผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นขึ้นอยู่กับหัวข้อที่นำมาอภิปราย

3.3 พนักงานบันทึก บทบาทนี้อาจมีหรือไม่มีก็ได้ หากมีบุคคลนี้จะเป็นผู้บันทึกความเป็นไปในกระบวนการรับฟังความคิดเห็น และนำเสนอบทวิเคราะห์หรือบทสรุปของข้อเสนอแนะทั้งหมดที่เกิดขึ้นในระหว่างการอภิปราย

3.4 นักข่าวหนังสือพิมพ์ บทบาทนี้อาจมีหรือไม่มีก็ได้ ซึ่งถ้าหากมีจะทำให้ นักเรียนเข้าใจในหน้าที่ของสื่อมวลชนในกระบวนการทางประชาธิปไตย หรืออาจมอบหมายให้นักเรียนเป็นตัวแทนของสำนักข่าวต่างๆ ที่มีทัศนคติแตกต่างกัน ให้มีผู้แสดงบทบาทเป็นผู้สื่อข่าวสัมภาษณ์สมาชิกฝ่ายนิติบัญญัติและผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็น และให้มีผู้สังเกตการณ์ในกระบวนการรับฟังความคิดเห็นและเขียนบทความสรุปหรือบทบรรณาธิการเกี่ยวกับหัวข้อดังกล่าว แล้วนำมาเสนอและอภิปรายในชั้นเรียน

4. เตรียมการแสดงบทบาท ให้เวลานักเรียนในการเตรียมการรับฟังความคิดเห็นตามบทบาทที่แต่ละคนได้รับมอบหมาย คำสั่งในกิจกรรมจะใช้ร่วมกับเครื่องมือช่วยคิด เพื่อเตรียมการเข้าร่วมในกิจกรรมของนักเรียน

4.1 สมาชิกฝ่ายนิติบัญญัติต้องระบุประเด็นหลักๆ ที่ต้องการรับฟังความคิดเห็น และเตรียมข้อซักถามเพื่อถามผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นแต่ละคน

4.2 ผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นต้องระบุความเกี่ยวข้องของตนต่อประเด็นปัญหานั้นๆ เตรียมคำชี้แจง ข้อเท็จจริง และคาดหมายล่วงหน้าถึงข้อซักถามจากสมาชิกฝ่ายนิติบัญญัติและคิดหาคำตอบที่เป็นไปได้

4.3 ผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นอาจแลกเปลี่ยนความเห็นกับผู้เข้าร่วมคนอื่นๆ เพื่อหาจุดยืนที่เหมือนกัน

4.4 หากเป็นไปได้ ให้มีวิทยากรคอยช่วยเหลือนักเรียนเตรียมการแสดง หรือให้นักเรียนติดต่อผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกเพื่อขอความช่วยเหลือในการเตรียมบทบาทของตนต่อประเด็นปัญหา

5. จัดห้องเรียน จัดห้องเรียนให้เหมาะสม (อาจจัดให้เหมือนกับที่ประชุมสภานิติบัญญัติ) โดยให้มีโต๊ะประชุม โต๊ะพนักงานบันทึก และโต๊ะสำหรับผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็น โต๊ะสำหรับผู้สื่อข่าว และจัดหาค้อนเล็กสำหรับประธานใช้เคาะโต๊ะ พร้อมป้ายบอก

ชื่อและบทบาทของนักเรียนแต่ละคน ทั้งนี้ผู้สอนอาจติดต่อขอใช้ห้องรับฟังความคิดเห็นหรือห้องประชุมขององค์กรนิติบัญญัติในท้องถิ่นก็ได้

6. ดำเนินการรับฟังความคิดเห็น ควรดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอนต่อไปนี้

6.1 ประสานในการรับฟังความคิดเห็น กล่าวเปิดการประชุมรับฟังความคิดเห็น แจ้งวัตถุประสงค์ของการรับฟังความคิดเห็นและลำดับการเรียกผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็น เพื่อขึ้นแสดงความคิดเห็น

6.2 ประสานเรียกผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นที่ละคนเข้าร่วมชี้แจงข้อเท็จจริง แล้วตอบข้อซักถามจากคณะผู้รับฟังความคิดเห็น ผู้สอนอาจจำกัดเวลาสำหรับการกล่าวชี้แจงประมาณ 3-4 นาที และการตอบข้อซักถามประมาณ 5-6 นาที ทั้งนี้อาจมอบหมายให้มีผู้ควบคุมการใช้เวลา

6.3 ในการซักถาม ประธานจะเป็นลำดับแรกในการตั้งข้อซักถามต่อผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็น แล้วจึงตามด้วยสมาชิกคนอื่น ๆ ทั้งนี้ ในระหว่างกระบวนการรับฟังความคิดเห็น คณะผู้รับฟังความคิดเห็นอาจซักถามเมื่อใดก็ได้หากมีคำถาม

6.4 หลังจากรับฟังผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นแล้ว คณะผู้รับฟังความคิดเห็น จะทบทวนคำให้การของผู้เข้าร่วม อภิปรายประเด็นปัญหา และให้ข้อเสนอแนะว่าควรดำเนินการต่อไปอย่างไร

7. การซักถาม ข้อซักถามจะต่างกันไปตามหัวข้ออภิปราย เริ่มต้นด้วยการที่ประกาศกฎหมาย นโยบาย หรือประเด็นในการรับฟังความคิดเห็น จากนั้นเป็นการอภิปรายข้อเท็จจริงและข้อโต้แย้ง ประเมินข้อดีข้อด้อยของจุดยืน และให้นักเรียนประเมินคุณค่าของประสบการณ์ที่ได้จากกระบวนการรับฟังความคิดเห็นนี้ สรุปการซักถามโดยให้นักเรียนอภิปรายประสิทธิผลของกิจกรรมนี้ในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ รวมถึงความพอใจในการแสดงบทบาทของตน หากมีวิทยากรรับเชิญร่วมอยู่ในกิจกรรม ควรให้วิทยากรได้มีส่วนร่วมในการอภิปรายสรุปด้วย

5.2 การประชุมประชาคม / สภาเทศบาล / สภาจังหวัด

การประชุมประชาคม / สภาเทศบาล / สภาเมือง เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจโดยที่หัวข้อทั่วไปของการประชุมมักจะเป็นเรื่องของนโยบายสาธารณะ การประชุมสภาเทศบาลหรือสภาจังหวัดเป็นการปกครองท้องถิ่นที่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของเทศบาลหรือจังหวัดในการตัดสินใจ และยังมีบทบาทในการให้คำปรึกษา โดยมีตัวแทนที่คัดเลือกมาเพื่อสะท้อนทัศนะต่างๆ ของประชาชนในชุมชน เทศบาลหรือในจังหวัด

วิธีดำเนินการ

1. อธิบายให้นักเรียนเข้าใจถึงหัวข้อของการประชุม หัวข้อเหล่านี้ได้ระบุอย่างชัดเจนอยู่ในบทเรียนต่างๆ ในหนังสือเรียน นอกจากนี้ผู้สอนอาจต้องทำให้แน่ใจด้วยว่านักเรียนเข้าใจลักษณะและจุดมุ่งหมายของการประชุมสภาเมือง

2. เชิญสมาชิกสภาเทศบาลเมืองหรือกลุ่มตัวแทนท้องถิ่นที่มีความเกี่ยวข้องกับหัวข้อการประชุมเพื่อมาเป็นวิทยากรรับเชิญ

3. จัดการประชุมสภาเมืองโดยกำหนดบทบาทให้แต่ละคน ดังต่อไปนี้

3.1 ประธาน

3.2 เจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับเลือกให้เป็นตัวแทนของทั้งชุมชนหรือสภาเทศบาลเมือง

3.3 กลุ่มตัวแทนที่เห็นด้วยกับญัตติ

3.4 กลุ่มตัวแทนที่คัดค้านญัตติ

3.5 ชาวเมืองโดยทั่วไป

3.6 พนักงานบันทึก

4. ให้นักเรียนเตรียมการประชุมสภาเมืองตามบทบาทที่แต่ละคนได้รับมอบหมาย คำสั่งโดยละเอียดในหนังสือเรียนประกอบกับการใช้เครื่องมือช่วยคิด ใช้ในการเตรียมการเข้าร่วมในกิจกรรมของนักเรียน

5. จัดห้องเรียน โดยจัดโต๊ะสำหรับประธานและสำหรับเจ้าหน้าที่ผู้แทน โต๊ะสำหรับพนักงานบันทึก และแทนสำหรับให้สมาชิกของกลุ่มที่มีส่วนได้ส่วนเสียและชุมชนขึ้นพูด จัดหาค้อนเล็กสำหรับประธานใช้เคาะโต๊ะ และป้ายบอกชื่อและบทบาทของนักเรียนแต่ละคน ทั้งนี้ผู้สอนอาจติดต่อขอใช้ห้องรับฟังความคิดเห็นหรือห้องประชุมคณะกรรมการขององค์กรนิติบัญญัติท้องถิ่นก็ได้

6. ดำเนินการประชุมสภาเมืองตามขั้นตอนต่อไปนี้

6.1 ประธานกล่าวเปิดการประชุม แจ้งวัตถุประสงค์ของการประชุมและแนะนำเจ้าหน้าที่ผู้แทนที่เข้าร่วมประชุม เจ้าหน้าที่ผู้แทนอาจกล่าวสั้น ๆ ถึงความสำคัญของประเด็นที่นำมาพิจารณาร่วมกัน ประธานแจ้งระเบียบซึ่งต้องปฏิบัติตามในระหว่างการประชุม เช่น การกำหนดเวลาในการนำเสนอ

6.2 ประธานมีอำนาจในการตัดบทการอภิปรายหากถึงเวลาที่จำกัดไว้ ห้ามผู้ใดพูดแสดงความคิดเห็นหากประธานไม่อนุญาต และห้ามผู้ใดขัดจังหวะหากมีผู้อื่นกำลังพูดอยู่ หากผู้พูดออกนอกประเด็น สบประมาทผู้อื่น หรือทำให้วัตถุประสงค์ของการประชุมเสียหาย ประธานการประชุมสามารถสั่งให้เขาหรือเธอออกจากการประชุมได้

6.3 ประธานให้ตัวแทนฝ่ายที่เห็นด้วยกับญัตติได้อภิปรายจุดยืนของกลุ่ม หลังจากทีตัวแทนอภิปรายเสร็จ ประธานให้คนอื่น ๆ ที่เห็นด้วยกับญัตติได้ยื่นขึ้นพูด บุคคลเหล่านี้จะได้รับอนุญาตให้พูดตามลำดับการยื่น หรือผู้สอนอาจให้นักเรียนลงชื่อแล้วให้ประธานเรียกผู้พูดตามลำดับการลงชื่อ

6.4 ประธานให้ตัวแทนฝ่ายคัดค้านลุกขึ้นอภิปราย หลังจากทีตัวแทนอภิปรายเสร็จ หลังจากนั้นประธานให้คนอื่น ๆ ที่คัดค้านญัตติได้ยื่นขึ้นพูด โดยจะอนุญาตให้พูดตามลำดับ

6.5 หลังจากทีทั้งสองฝ่ายได้ใช้โอกาสในการอภิปรายแล้ว ประธานตั้งข้อซักถามเพื่อนำไปสู่การแลกเปลี่ยนความเห็นหรืออภิปรายเพิ่มเติม ระหว่างนี้ผู้ใดทีจะพูดต้องยื่นขึ้นและได้รับอนุญาตจากประธานแล้ว จึงจะแสดงความเห็นของตนหรือโต้แย้งความเห็นของผู้อื่นได้

6.6 ในตอนท้ายของการแลกเปลี่ยนความเห็นหรืออภิปราย ประธานแจ้งให้ทีประชุมออกเสียงลงคะแนนญัตติ โดยตัดสินด้วยคะแนนเสียงข้างมาก

7. การซักถาม ข้อซักถามมักต่างกันไปตามหัวข้อ เริ่มด้วยการอภิปรายผลการลงคะแนนญัตติ จากนั้นเป็นการอภิปรายข้อเท็จจริงและข้อโต้แย้งในหัวข้อนั้น ๆ ให้นักเรียนประเมินข้อดีของจุดยืนที่นำมาพิจารณาและกระบวนการทีนำไปสู่จุดยืนนั้น แล้วให้นักเรียนประเมินประสบการณ์ทีได้จากการประชุมสภาเมืองนี้ สรุปการซักถามโดยให้นักเรียนอภิปรายประสิทธิผลของกิจกรรมนี้ในฐานะทีเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ รวมถึงระดับความพอใจในการแสดงบทบาทของตน หากมีวิทยากรรับเชิญร่วมอยู่ในกิจกรรมนี้ด้วย ควรให้วิทยากรได้มีส่วนในการอภิปรายสรุปด้วย

6) วิทยากรชุมชน

การเชิญบุคลากรในชุมชนทีมีประสบการณ์หรือมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านมาร่วมในชั้นเรียน จะช่วยเพิ่มความเข้าใจของนักเรียนเกี่ยวกับเรื่องทีกำลังศึกษาอยู่ วิทยากรชุมชนสามารถเป็นประโยชน์ต่อการสอนได้ในหลาย ๆ ทางต่อไปนี้

1. ทำให้บทเรียนมีชีวิตชีวามากขึ้น ด้วยการบอกเล่าประสบการณ์จริงและวิธีการนำแนวความคิดทีกำลังศึกษาอยู่ไปประยุกต์ใช้
2. ช่วยดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในชั้นเรียน อย่างเช่น การแสดงบทบาทสมมติ และการจำลองการรับฟังความคิดเห็น หรือการประชุมของผู้บริหารท้องถิ่น

3. เพิ่มคุณค่าของการทัศนศึกษาโดยเป็นผู้บรรยายและตอบข้อซักถามให้กับนักเรียน ในระหว่างการเยี่ยมชมสถานที่จริง อย่างเช่น ห้องประชุมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4. สร้างความสัมพันธ์ทีต่อเนื่องกับชั้นเรียน โดยการทีวิทยากรสละเวลาส่วนหนึ่งให้นักเรียนสามารถติดต่อทางโทรศัพท์ได้ เพื่อตอบคำถามหรือประเด็นปัญหาทีอาจเกิดขึ้นในบทเรียนนั้น ๆ

ผู้ทีจะมาเป็นวิทยากรในชั้นเรียนนั้นมีทีมาแตกต่างกันไปตามความหลากหลายของชุมชน โดยทั่วไปแล้วจะมี ตำรวจ ทนายความ ผู้พิพากษา สมาชิกสภาท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานรัฐและองค์การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น รวมทั้งคณาจารย์ทางด้านรัฐศาสตร์หรือกฎหมาย บุคคลทีเป็นแบบอย่างคุณลักษณะทีดี บางบทเรียนอาจต้องการผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาอื่น เช่น วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม หรือธุรกิจ บุคคลเหล่านี้จะช่วยให้บทเรียนต่าง ๆ ในหลักสูตร รากฐานประชาธิปไตยเพื่อพลเมืองไทยทีพึงปรารถนา มีชีวิตชีวาและมีคุณค่ามากยิ่งขึ้น และเพื่อให้การเข้าร่วมในชั้นเรียนของวิทยากรชุมชนเกิดประโยชน์มากที่สุดนั้น จำเป็นต้องมีการวางแผนงานอย่างรอบคอบ โดยคำนึงถึงเรื่องดังต่อไปนี้

1. การมีส่วนร่วมของวิทยากร ควรสัมพันธ์กับบทเรียนหรือแนวคิดทีเรียนในบทนั้น ๆ
2. รูปแบบสำคัญทีสุดของการมีส่วนร่วมนั้น ควรจะเป็นการมีปฏิสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกับนักเรียน วิทยากรควรช่วยนักเรียนเตรียมบทบาททีจะแสดงหรือข้อโต้แย้งทีจะใช้การรับฟังความคิดเห็น หรือการประชุมสภาท้องถิ่น วิทยากรอาจรับบทบาทเป็นผู้ทีมีบทบาทในการทำกิจกรรมกับนักเรียน หรือตอบคำถามต่าง ๆ เกี่ยวกับรายละเอียดปลีกย่อยในบทเรียน นอกจากนี้ วิทยากรยังควรมีส่วนร่วมในการอภิปรายสรุปบทเรียนหรือกิจกรรมอีกด้วย

3. วิทยากรควรให้มุมมองทีหลากหลายและสมดุลเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ หากเป็นไปได้ทีวิทยากรจะให้ข้อมูลตามข้อเท็จจริงโดยปราศจากความโน้มเอียง ผู้สอนควรเชิญวิทยากรคนทีสองเพื่อเสริมมุมมองให้รอบด้าน นอกจากนี้วิทยากรควรพยายามหลีกเลี่ยงการใช้ภาษาเฉพาะอาชีพและควรพูดในแบบทีเข้าใจได้ง่ายทีสุด

4. ก่อนทีวิทยากรจะเข้าร่วมในชั้นเรียนนั้น นักเรียนควรเตรียมตัวอย่างดีเพื่อให้สามารถมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนได้อย่างมีชีวิตชีวาทีสุดเมื่อวิทยากรมาถึง

5. วิทยากรส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นครูโดยอาชีพ ดังนั้นจึงไม่ควรให้วิทยากรต้องมารับผิดชอบกับการจัดการในชั้นเรียน ผู้สอนจึงควรอยู่ในชั้นเรียนด้วยตลอดเวลา และบางครั้งผู้สอนอาจจำเป็นต้องให้แนวทางแก่วิทยาการโดยการตั้งคำถามทีเหมาะสมหรือให้ข้อมูลเพื่อช้่นำให้วิทยากรสามารถสื่อสารกับนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. เพื่อให้การเข้าร่วมในชั้นเรียนสำเร็จลงด้วยดี วิทยากรควรได้รับข้อมูลเกี่ยวกับบทเรียนนั้นๆ ล่วงหน้า โดยปกติแล้วการประชุมล่วงหน้าหรือการพูดคุยทางโทรศัพท์ จะเป็นประโยชน์ในการอธิบายถึงความคาดหวังต่อวิทยากรในการเข้าร่วมกิจกรรมของชั้นเรียน

ผู้สอนควรดำเนินการเชิญวิทยากรล่วงหน้าเท่าที่จะเป็นไปได้ คณะกรรมการนักเรียนควรทำหน้าที่ต้อนรับวิทยากรผู้มาร่วมกิจกรรมของชั้นเรียนในวันนัดหมาย รวมทั้งจัดทำจดหมายขอบคุณส่งไปให้ภายหลังด้วย

7) การจดบันทึก

การจดบันทึกเป็นวิธีที่ช่วยให้นักเรียนจัดเก็บบันทึกส่วนตัวได้อย่างเป็นระบบ ไม่ว่าจะป็นเนื้อหาโดยสรุป ความคิดเห็นและประสบการณ์ หรือข้อสงสัยเกี่ยวกับสิ่งที่ได้เรียนรู้ในเรื่องหนึ่งๆ การจดบันทึกจะส่งเสริมให้นักเรียนไตร่ตรองว่าตนเรียน “อะไร” “ทำไม” และ “อย่างไร” การใช้เวลาในการไตร่ตรองเป็นนิสัยในการเรียนที่ดี นอกจากนี้การจดบันทึกยังมีประโยชน์ในการพัฒนาทักษะการเขียนของนักเรียนอีกด้วย

การที่นักเรียนได้มีโอกาสไตร่ตรองในสิ่งที่ตนกำลังเรียนเป็นเรื่องที่สำคัญมาก นอกจากในหนังสือเรียนได้ระบุโอกาสที่จะให้นักเรียนจดบันทึกไว้แล้ว แต่ก็ยังมีอีกหลายโอกาสที่จะให้จดบันทึกได้อีกในระหว่างหลักสูตร ผู้สอนอาจให้เวลานักเรียนไม่กี่นาทีในช่วงท้ายของบทเรียน หรือหลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมหนึ่งๆ เพื่อให้นักเรียนเขียนบันทึก กระตุ้นให้นักเรียนอภิปรายบางแง่มุมของเนื้อหาที่เรียน บันทึกความรู้สึกส่วนตัวต่อบทเรียนหรือผลลัพธ์ของกิจกรรมในชั้นเรียน หรือบันทึกข้อสงสัยที่เกิดจากบทเรียนหรือจากกิจกรรมในชั้นเรียนเกี่ยวกับประเด็นปัญหาหนึ่งๆ หรือบางครั้งผู้สอนอาจสั่งให้นักเรียนจดบันทึกเป็นการบ้านก็ได้

ทั้งนี้ ผู้สอนควรตรวจบันทึกของนักเรียนเป็นระยะๆ เพื่อให้ความเห็นแก่นักเรียนเกี่ยวกับเนื้อหาที่บันทึก การเขียนข้อคิดเห็นและข้อสังเกตส่วนตัวในสมุดบันทึกของนักเรียนเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับนักเรียน ผู้สอนอาจกระตุ้นให้นักเรียนแลกเปลี่ยนกับเพื่อนๆ

การประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน

วิธีการเพื่อวัดผลสำเร็จของนักเรียนต่อแนวคิด ความรู้และทักษะในหลักสูตรรากฐานประชาธิปไตย เพื่อพลเมืองที่ไทยที่พึงปรารถนา ต้องครอบคลุมและหลากหลาย อาจใช้ตั้งแต่การสอบข้อเขียนไปจนถึงการประเมินภาคปฏิบัติในชั้นเรียน

การสอบข้อเขียน มีความสำคัญในการทดสอบความรู้ความเข้าใจต่อแนวความคิด ความเห็นหรือกระบวนการบางอย่าง อย่างไรก็ตาม ในเมื่อผู้สอนให้นักเรียนทำกิจกรรมที่ต้องใช้ความรู้และทักษะที่ซับซ้อนต้องวัดผลสำเร็จในบริบทแวดล้อมเดียวกัน เช่น นักเรียนที่มีส่วนร่วมในสถานการณ์จำลองการรับฟังความเห็น ควรได้รับการทดสอบความรู้ความสามารถในบริบทเดียวกันหรือเทียบเท่ากัน

การประเมินภาคปฏิบัติ แตกต่างจากการสอบคือ นักเรียนไม่ต้องหาและเลือกคำตอบที่ถูกต้องตามข้อเท็จจริงที่ไม่สนใจบริบทแวดล้อม ในระหว่างการประเมินภาคปฏิบัติ นักเรียนจะแสดงให้เห็นถึงความรู้และทักษะโดยการตอบคำถามที่ซับซ้อนภายในบริบทแวดล้อมสำคัญแบบหนึ่ง เช่น การรับฟังความคิดเห็น ซึ่งมักจะไม่มีคำตอบเพียงคำตอบเดียว ดังนั้นนักเรียนจะตีความและมีคำตอบหรือผลลัพธ์ที่เหมาะสม อันจะเป็นวิธีแสดงให้เห็นถึงสิ่งที่พวกเขาทำและสิ่งที่พวกเขาสามารถทำได้

การประเมินภาคปฏิบัติมีความเหมาะสมกับเนื้อหา ทักษะ และประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นอยู่ในหลักสูตร **รากฐานประชาธิปไตยเพื่อพลเมืองที่ไทยที่พึงปรารถนา** กิจกรรมในหลักสูตร ในแบบฝึกหัดเพื่อคิดวิเคราะห์ การอภิปรายกลุ่ม และ อื่นๆ ได้ผนวกการประเมินภาคปฏิบัติเข้าเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ บทเรียนในหลักสูตรถูกจัดเรียงไว้เพื่อบทเรียนสุดท้ายของบทนั้นๆ จะเอื้อให้นักเรียนสามารถแสดงความรู้และทักษะที่ได้เรียนรู้มาใน “กิจกรรมเสนอแนะ” ยังเป็นกิจกรรมสรุปที่ต้องประยุกต์ใช้ประสบการณ์จากการเรียนรู้ทั้งหมดจากแนวความคิดนั้นอีกด้วย

ข้อเสนอแนะที่อาจนำไปพิจารณาในการออกแบบการประเมินผลสำเร็จของนักเรียนในหลักสูตรนี้
ดังนี้

1. ประเมินพฤติกรรมพึงประสงค์ในบริบทแวดล้อมที่มีพฤติกรรมนั้น ตัวอย่างเช่น การประเมินความสามารถของนักเรียนในการปฏิบัติกิจกรรม ก. ให้พวกเขาปฏิบัติกิจกรรม ก.
2. ประเมินว่านักเรียนสามารถประยุกต์ใช้สิ่งที่ได้เรียนรู้มาจากสถานการณ์หนึ่งๆ ได้ดีเพียงใด โดยให้พวกเขาประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะเดียวกันนี้ในสถานการณ์อื่น ๆ ที่คล้ายคลึงกัน หรือ ผู้สอนสร้างสถานการณ์ที่นักเรียนสามารถตีความและสร้างคำตอบที่เหมาะสม มากกว่าที่จะให้เลือกรายการคำตอบ

3. ประเมินกระบวนการและคุณภาพของการปฏิบัติหรือผลลัพธ์ที่ได้มากกว่าความสามารถในการเลือกคำตอบที่ถูกต้อง ให้ความสำคัญกับการคิดและให้เหตุผลสนับสนุนการปฏิบัติหรือผลลัพธ์ที่มีคุณภาพ

4. ประเมินว่านักเรียนเข้าใจความเกี่ยวข้องกันระหว่างแนวคิดและทักษะต่างๆ ดีเพียงใด เช่น ในการเตรียมการทำกิจกรรม นักเรียนควรผสมผสานการใช้ทักษะการอ่าน การค้นคว้า การเขียน การพูด และการคิดเชิงวิเคราะห์ นอกจากนี้นักเรียนควรเข้าใจด้วยว่าจะสามารถนำความรู้และทักษะจากสาขาวิชาอื่นๆ มาใช้กับหัวข้อที่กำลังทำหยาอยู่ได้อย่างไร

5. ให้เกณฑ์ในการพิจารณาผลสำเร็จของปฏิบัติการไว้ล่วงหน้าและอธิบายจนนักเรียนเข้าใจ และเมื่อมีโอกาสควรยกตัวอย่างนักเรียนที่สามารถทำได้ดีและควรเอาเป็นแบบอย่าง

6. ให้เกณฑ์ในการพิจารณาประสิทธิภาพและผลสำเร็จของงานกลุ่ม การทำงานร่วมกันเป็นทีม และการมีปฏิสัมพันธ์กันในกลุ่มเป็นทักษะสำคัญที่ถูกต้องเหมาะสมจะนำมาใช้ประเมินในหลักสูตรนี้

7. สร้างโอกาสให้นักเรียนได้ประเมินความก้าวหน้าของตนเอง และตัดสินใจว่าตนเองทำได้ดีแล้วหรือไม่ จะทำให้นักเรียนสร้างมาตรฐานที่ของตนเองในสูงขึ้นและเรียนรู้ที่จะตัดสินใจด้วยตนเองเมื่อมีการพิสูจน์ความสามารถ เนื่องจากวิธีต่างๆ เพื่อการเรียนรู้ในหนังสือเรียนได้ใช้ซ้ำมากกว่าหนึ่งครั้ง นักเรียนจึงมีโอกาสอย่างต่อเนื่องในการที่จะประเมินความก้าวหน้าของตน

8. ให้โอกาสนักเรียนได้รับผลสะท้อนกลับจากผู้สอน เพื่อนในชั้นเรียนและวิทยากรชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรมกับนักเรียนในชั้น